

Núria MARTÍ i GIRBAU

ANÀLISI DE LA CONSTRUCCIÓ *DE + SA* EN CATALÀ

Treball de recerca dirigit per la Dra. Anna Bartra

Departament de Filologia Catalana
Facultat de Lletres
Universitat Autònoma de Barcelona
Any 1994

*Debades mir... No venç la llum del dia
la fosca del passat,
mes pot volar millor la fantasia
pel buit meravellós de lo ignorat.*

Miquel Costa i llovera
(*A un claper de gegants*)

ÍNDEX

0. INTRODUCCIÓ

1. CARACTERITZACIÓ DE LES DADES

2. ANÀLISIS PROPOSADES

2.1. Anàlisis anteriors al model RL: Argente (1976)

2.2. Bernstein (1993)

2.2.1. Projecció funcional SMP dins de nominals

2.2.2. Trasllet d'MP⁰ a D⁰ en contextos d'el.lipsi nominal

2.2.3. *Un/uno* en castellà i italià

2.2.4. Aplicació de la proposta al català: *de* com a marcador de paraula

2.2.5. Problemes

2.2.5.1. Diferències en la distribució de *de* en català i *-o/-a* en castellà

2.2.5.1.1. Nominals amb article indefinit

2.2.5.1.2. Nominals amb determinatius diferents de l'article indefinit

2.2.5.2. Diferències entre *de* en català i *-o/-a* en castellà en relació amb altres categories funcionals nominals

2.3. Hulk i Verheugd (1994)

2.3.1. Projecció quantificacional encapçalada per *de*

2.3.2. Distribució en francès: tres tipus de construccions

2.3.3. Confrontació de les dades del català amb l'anàlisi de Hulk i Verheugd (1994)

3. *DE* + SA: DELIMITACIÓ DE LA CONSTRUCCIÓ ANALITZADA

3.1. *De* davant d'elements dislocats

3.1.1. Variació distribucional a les llengües romàniques

3.1.2. Valor semàntic de l'adjectiu

3.2. *De* davant d'elements partitius

4. PROPOSTA D'ANÀLISI

4.1. *De* com a nucli d'una projecció funcional de cas partitiu

4.1.1. *De* és una categoria funcional nominal

4.1.2. Projecció funcional de cas partitiu seleccionada per Q: SK

4.1.3. *De* com a realització de K⁰

4.2. Mecanismes reguladors de la realització de *de*

4.3. Questions pendants

5. CONCLUSIONS

BIBLIOGRAFIA

ANÀLISI DE LA CONSTRUCCIÓ *DE* + *SA* EN CATALÀ*

0. INTRODUCCIÓ

Aquest treball és un estudi d'una construcció específica del català on un sintagma adjectiu intern a un nominal¹ amb nom el·líptic és precedit de l'element prepositiu *de*, com es pot veure a (1):

(1) un *de* petit

Els objectius que ens proposem són determinar l'estatus de *de* i les condicions que motiven l'aparició d'aquest element en nominals com el d'(1), però no en altres nominals. Observeu els exemples de (2), on *de* és exclosa:

- (2) a. un gat (**de*) petit
b. el gat (**de*) petit
c. el (**de*) petit
d. un (**de*) amb taques

Ens centrarem en el català, si bé el comportament d'altres llengües romàniques serà un punt de referència constant que sovint serà decisiu en l'argumentació.

La comparació amb altres construccions del català que manifesten *de* i presenten característiques semblants, la dislocació i la construcció partitiva, serà molt valuosa a l'hora de delimitar les dades i determinar l'estatus de *de*, ja que es tracta d'una construcció ben poc estudiada.

---

* Voldria agrair a totes les persones que, d'una manera o d'una altra, han contribuït a fer possible aquest treball. En general, als membres del GGT i als assistents al Seminari de Sintaxi i de Semàntica, pels seus comentaris. En particular, a la meva directora, Anna Bartra, i als altres dos membres del tribunal, M. Lluïsa Hernanz i Carme Picallo, pel temps que m'han dedicat per discutir sobre diverses parts del treball o la seva totalitat. En especial, a Gemma Rigau, de la qual he rebut no tan sols suport científic, sinó també consell i encoratjament quan m'ha calgut. Als meus companys, pels seus comentaris, pels seus ànims i, per damunt de tot, pel seu bon humor. I finalment, a la meua família, per l'interès que han mostrat pel treball i, sobretot, per la seva autora.

¹ Al llarg del treball utilitzarem el terme *nominal* per a referir-nos a la projecció nominal màxima, quan no calgui o no s'escaigui d'especificar si es tracta d'un sintagma determinant o d'un sintagma nominal o, com veurem més endavant, d'un sintagma quantificador.

Aportarem arguments tant empírics com teòrics que demostrin la manca de validesa de l'única anàlisi –pel coneixement que en tenim– que s'ha proposat per a la nostra construcció: l'anàlisi de Bernstein (1993), segons la qual *de* és la realització del marcador de paraula del nom en català en contextos d'el·lipsi nominal. També avaluarem les possibilitats d'adequació a les dades del català d'una anàlisi formulada per a construccions similars del francès, que identifica *de* com el nucli d'una projecció quantificacional que selecciona un SA, i conclourem que no pot donar compte de la nostra construcció.

Oferirem una proposta alternativa que constitueix una hipòtesi global sobre els nominals indefinits. Defensarem que aquests nominals són SQ, on Q selecciona una projecció funcional de cas (SK), el nucli de la qual és *de*. Q assigna cas partitiu a SK, i *de* n'és una manifestació. El poder explicatiu d'aquesta hipòtesi abasta també les construccions dislocades, de manera que la *de* que hi apareix es concep com una marca de cas partitiu; la construcció partitiva, però, en queda al marge. Aportarem arguments tant de caràcter teòric com empíric que apunten cap a aquesta anàlisi. Restaran algunes qüestions no resoltes que, de totes maneres, no són problemàtiques per a la hipòtesi que proposem.

El treball està estructurat de la següent manera: en la secció 1 presentem una descripció de les dades objecte d'estudi; en la secció 2 discutim i avaluem les anàlisis que s'han proposat per explicar aquestes dades o d'altres de semblants; en la secció 3 comparem la nostra construcció amb altres construccions similars del català que també contenen *de*, les construccions dislocades i les partitives; i finalment, en la secció 4 presentem i argumentem una anàlisi alternativa –*de* com a nucli d'una projecció de cas–, i assenyallem els aspectes que queden pendents d'explicació.

1. CARACTERITZACIÓ DE LES DADES

En aquesta secció descriurem les característiques bàsiques de les dades que són objecte d'estudi del nostre treball. Això ens permetrà de delimitar-les.

Com es desprèn dels exemples d'(1) i (2) –que repetim per comoditat–, els nominals amb article indefinit i amb nom el·líptic requereixen la presència de *de* davant d'SA (vg. (1)); contràriament, els nominals amb article indefinit i amb nom explícit (vg. (2a)) i qualsevol nominal amb article definit, ja tingui el nom realitzat o no (vg. (2b,c)) rebutgen l'element *de*. Tampoc no apareix *de* davant de qualsevol constituent, tot i ser dins un nominal amb article indefinit i amb nom el·líptic, com mostra (2d).

- (1) un *de* petit
- (2) a. un gat (**de*) petit
b. el gat (**de*) petit
c. el (**de*) petit
d. un (**de*) amb taques

Si examinem els comportament d'altres elements determinatius,² veiem que tots els indefinits s'equiparem amb l'article indefinit i els definits ho fan amb l'article definit. Així, admeten –i requereixen– *de*, a part de l'article indefinit, els numerals i els quantificadors indefinits com *algun, cap, molt, poc, bastant, etc.* *De* també apareix en nominals sense determinatiu. En canvi, *de* no és admesa pel quantificador definit *tot* ni pels demostratius, a part de l'article definit. Ho podeu comprovar en els següents exemples:

- (3) a. tres **(de)* barats (de pisos)
b. alguna **(de)* buida (d'ampolla)
c. molts **(de)* diferents (de jocs)
- (4) a. tots **(de)* barats

---

² Amb aquest terme ens referim a les peces lèxiques que funcionen com a actualitzadors de la projecció nominal i que, en èpoques anteriors de la teoria, ocupaven la posició d'especificador de l'SN. A partir de la proposta de la projecció SD, aquestes peces ja no ocupen una posició única, per la qual cosa utilitzarem el terme *determinatiu* per a referir-nos a tots aquests elements quan no calgui o no s'escaigui d'especificar-ne la categoria.

b. aquesta (*de) buida

Aquest paradigma mostra l'existència d'una correlació entre la presència de *de* i el valor del tret [±definit] de l'element determinatiu, de manera que tan sols els determinatius [–definit] apareixen amb *de* (vg. (1) i (3)).

Pel que fa al constituent que *de* precedeix dins del nominal, constatem que hi ha restriccions: *de* precedeix SA, però no SP ni oracions de relatiu, com es veu a (5). Tampoc no es realitza *de* si no hi ha material lèxic dins el nominal a part del determinatiu (vg. (6)).

- (5) a. una *(*de*) blava (de brusa)
b. un *(*de*) amb ràdio (de cotxe)
c. uns *(*de*) que em van ensenyar ahir (de pisos)
- (6) un *(*de*)

També hi ha restriccions en el tipus d'adjectiu que pot aparèixer dins els nominals amb nom buit. Els adjectius pre-nominals com *mer* no hi són admesos. Quant als adjectius que tenen un valor semàntic diferent segons si són pre-nominals o són postnominals, l'única lectura possible en configuracions d'el·lipsi nominal és la corresponent a la posició postnominal. Vegeu els exemples següents:

- (7) a. un *mer* aprenent
b. * un aprenent *mer*
c. * un de *mer*
- (8) a. una *simple* novel·la ('mera')
b. una novel·la *simple* ('senzilla')
c. una de *simple* ('senzilla')
- (9) a. un *pobre* home ('desgraciat')
b. un home *pobre* ('sense diners')
c. un de *pobre* ('sense diners')

(7) mostra que *mer* no pot aparèixer en posició postnominal (vg. (7b)) ni tampoc en construccions de nom el·líptic (vg. (7c)). (8) i (9) són exemples d'adjectius amb doble valor: *simple* i *pobre*. L'única interpretació possible amb nom el·líptic és la pròpia de la posició postnominal, com hem indicat entre parèntesis: 'senzilla' per a *simple* (vg. (8c)) i 'desgraciat' per a *pobre* (vg. (9c)).

Així, doncs, *de* només concorre amb adjectius postnominals.

Respecte a les possibilitats de distribució, els nominals amb nom no explícit que presenten *de* poden aparèixer en dues configuracions: la pronominalització del clític *en* (que no és pròpiament un cas d'el·lipsi) i el que anomenarem el·lipsi amb antecedent discursiu. Ho il·lustrem a (10) i (11) respectivament:

(10) En va portar [tres de petits]. (de gats)

(11) He llegit [un conte curt i dos de llargs].

Tant a (10) com a (11) el nom –i potser també algun altre constituent del nominal– no és explícit. A (10), a la posició de base hi ha la traça del pronom *en*, que assumim que és la projecció màxima SN que s'ha generat en la posició argumental i després s'ha desplaçat fora de la projecció nominal. A (11), hi ha una coordinació de nominals. En la posició de nucli N⁰ del segon nominal, s'hi genera una categoria buida. El contingut semàntic d'aquest N⁰ buit es recupera per la relació amb el nom explícit, *conte*, del primer nominal, que el c-comanda. La relació entre els dos nuclis N⁰ és interna a la projecció nominal més alta i això li permet més llibertat en la distribució.

La diferent natura de la categoria buida que es troba a N⁰ i, relacionat amb això, la manera diversa com es recupera el seu contingut semàntic –internament al nominal en la construcció d'el·lipsi amb antecedent discursiu i a través de la relació amb un element extern al nominal en la pronominalització de *en*–, té conseqüències en les possibilitats de distribució dels nominals en qüestió. Efectivament, mentre que la pronominalització de *en* es limita a arguments interns, l'el·lipsi amb antecedent discursiu pot tenir lloc en qualsevol nominal, sigui quina sigui la posició que ocupa. No aprofundim més en aquesta qüestió, perquè s'allunya dels objectius del nostre treball.

Fins ara hem vist que *de* apareix en català dins de nominals indefinits amb nom el·líptic i precedeix SA postnominals. La comparació amb les altres llengües romàniques ens fa veure que el català és l'única llengua que manifesta *de* en el context que hem descrit:

- (12) a. un llibre gruixut
b. un *de* gruixut
- (13) a. un coche nuevo
b. uno nuevo
- (14) a. un vestido bello
b. uno bello
- (15) a. un crayon rouge
b. un rouge

En castellà, italià i francès no hi apareix *de* amb nom buit (vg. (13b), (14b) i (15b), respectivament), i l'única diferència respecte al nominal amb nom ple es troba en la forma del determinatiu en castellà i italià (*un/uno*). La presència de *de* és específica del català.

En la secció següent, discutirem i avaluarem la bibliografia existent sobre aquestes dades del català.

2. ANÀLISIS PROPOSADES

La bibliografia sobre la construcció que ens ocupa és ben migrada. Pel que coneixem, existeix únicament una anàlisi d'aquesta construcció: la que proposa Judy Bernstein a la seva tesi (Bernstein (1993a)) i que desenvolupa en un article posterior (Bernstein (1993b)). De l'etapa anterior al model de la Recció i del Lligam, hi ha un treball de Joan Argente de 1976 que relaciona la pronominalització de *en* i la dislocació a través d'operacions transformacionals, i en la qual s'ofereix una explicació –bé que parcial– de la seqüència *de SA*. També podem afegir-hi un estudi descriptiu de Joan Solà, que presenta una caracterització del fenomen i assenyala les vacil·lacions que s'observen en l'ús (Solà (1994)).

Comentarem les anàlisis d'Argente (1976) i de Bernstein (1993a i b), i també una proposta per al francès de Hulk i Verheugd (1994) d'unes construccions que presenten igualment *de SA*. Veurem que cap de les hipòtesis no dona compte satisfactòriament de les dades del català.

Comencem pels treballs anteriors al model RL (2.1) i a continuació presentem i discutim les anàlisis de Bernstein (1993a i b) i Hulk i Verheugd (1994) (2.2 i 2.3, respectivament).

2.1. Anàlisis de models anteriors a RL

Els estudis de l'època de la Teoria Estàndard generen o relacionen estructures a través d'operacions transformacionals, seguint un ordre determinat. Des de la perspectiva de la teoria actual, que no utilitza aquesta noció de transformacionalisme, aquests treballs encara poden ser vàlids pel que fa a la concepció de l'anàlisi, a part de l'aspecte purament descriptiu de les dades.

N'és un exemple el treball d'Argente (1976), on s'explica l'aparició de la forma pronominal *en* a partir de la transformació que forma les dislocades. L'anàlisi que proposa és atractiva perquè permet d'unificar tots els casos de pronominalització de *en*, tant els d'SP com els d'SN, i els identifica amb els de dislocació. Es postula que la presència de *de* és necessària per a dur a terme les dues transformacions: el que es pronominalitza i el que es disloca és sempre un SN precedit de *de*. Per incloure-hi els casos de subjecte o objecte, Argente ha de proposar que a les regles de

la base els quantificadors i els determinatius [-DEF] són introduïts amb la preposició *de* al darrere.

La dislocació es presenta com una operació de còpia a l'esquerra de l'element sensible a la pronominalització: *de SN*. Posteriorment una altra transformació substitueix l'element que ha estat objecte de còpia per *en*. Més endavant la *de* serà esborrada, si cal –quan a la superfície hi aparegui un SN: subjecte o objecte–, per una transformació d'elisió.

Els avantatges d'aquesta anàlisi –tal com fa notar Argente– són que dona compte del fet que el determinant es quedi en posició postverbal en tots dos processos, i que no sigui possible de dislocar directament un adjectiu. Així mateix, que alguns quantificadors com *bastant* puguin anar seguits de *de* de forma explícita (ex. *molt d'oli*, *bastant d'aigua*) és presentat com una motivació independent de la proposta.

D'altra banda, d'aquesta manera s'explica automàticament la presència de la preposició *de* davant d'un adjectiu per efecte d'elisió d'un nom. En aquest cas, l'esborrament de *de* no s'hauria produït. Argente dona el següent exemple, on (16a) és l'estructura profunda, i (16b) és la superficial.

- (16) a. Un de cavall blanc i un de cavall ros pasturen.
b. Un cavall blanc i un de ros pasturen.

(Argente, 1976: 29, ex. 24)

A (16a), *de* precedeix el material que segueix l'article *un* a tots dos nominals. Després de l'elisió del nom al segon nominal, la transformació que esborra *de* no s'hi aplica i afecta tan sols el primer nominal. A (16b) podem observar que *de* es manté davant de l'adjectiu.

L'anàlisi d'Argente (1976) ens sembla molt encertada de concepció. Curiosament, però, no fa referència a altres contextos on el nom no és explícit i *de* també precedeix un SA: aquells en què *de SA* concorre amb el pronom *en*. Un cas, justament, de la construcció que estudiem en aquest treball. (17) n'és un exemple:

- (17) De cavall, n'he comprat un de blanc.

La proposta d'Argente no concep la possibilitat que resti material lèxic en la posició de base, a part del determinatiu, que no quedi afectat per les transformacions de dislocació i pronominalització: es disloca i pronominalitza "tot allò que segueix la *de*" (Argente (1976: 29)). Ara bé, a (17), el que es disloca i el que es pronominalitza no és ben bé el mateix: si partim d'un nominal com *de cavall blanc*, l'element dislocat és *de cavall* mentre que el que es pronominalitza és *cavall*, i l'adjectiu *blanc* sempre en queda exclòs. Argente (1976) no ens diu res de com hem d'analitzar *de SA* en aquest cas. Aquest exemple suposa un problema per a la seva anàlisi, si no és que considera que *de SA* és un constituent que es troba en una posició alta dins el nominal, adjuntat a l'SN per exemple, de manera que no queda afectat per les transformacions de dislocació ni pronominalització. És una qüestió que queda oberta.

Per concloure aquest apartat, volem remarcar que l'anàlisi d'Argente (1976) constitueix una explicació parcial de la construcció que ens ocupa: una part de les dades en queda exclosa. Tot i així, la idea d'una *de* subjacent darrere dels quantificadors i determinants indefinits ens sembla encertada. L'explorarem i desenvoluparem en la darrera secció del treball, on proposem la nostra anàlisi.

Passem ara a discutir les anàlisis proposades dins la teoria lingüística més recent.

2.2. Bernstein (1993)

Bernstein és l'única lingüista –pel coneixement que en tenim– que proposa una anàlisi de la nostra construcció en la teoria actual. Per aquesta raó ens estendrem força en la presentació de la seva hipòtesi. Això ens permetrà avaluar-la amb detall per finalment descartar-la.

Bernstein tracta l'el·lipsi nominal en el capítol 3 de la seva tesi (Bernstein 1993a) i hi aprofundeix en un article posterior (Bernstein 1993b). Aquesta autora apel·la a les propietats de la morfologia nominal per donar compte de la construcció nominal el·líptica amb article indefinit.³ Així, les

---

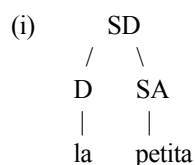
³ Pel que fa a les construccions nominals amb article definit (i.e. la petita), Bernstein hi atorga una altra anàlisi, segons la qual el determinant selecciona un SA directament. En aquesta construcció, doncs, no hi ha projeccions funcionals de concordança ni SN amb un nom buit. Vegeu l'estructura (i):

diferències interlingüístiques pel que fa a aquesta construcció –el fet que les llengües romàniques permeten l'el·lipsi nominal, mentre que l'anglès la rebutja– es deriven de diferències morfològiques. Concretament, l'element diferenciador és la presència *versus* absència d'una projecció funcional dins l'SN (Sintagma Marcador de Paraula, SMP d'ara en endavant)⁴, que Bernstein presenta com el legitimador del buit nominal.⁵

Aquest apartat està estructurat de la següent manera: a 2.2.1 tractem de la projecció SMP; a 2.2.2 presentem l'anàlisi de les construccions amb nom el·líptic de Bernstein; a 2.2.3 il·lustrem l'anàlisi en castellà, italià i francès; a 2.2.4. mostrem l'aplicació concreta de l'anàlisi al català, i, finalment, a 2.2.5 avaluem l'anàlisi i n'assenyalem els problemes.

2.2.1. Projecció funcional SMP dins de nominals

Basant-se en Harris (1991), Bernstein (1993a i b) proposa que les vocals finals (marcadors de paraula (MP)) dels noms en italià i castellà són nuclis sintàctics independents. Aquests elements tenen una projecció pròpia (la projecció funcional SMP) i seleccionen l'SN. Bernstein considera

⁴ A l'original, Word Marker Phrase (WMP).

⁵ Observeu, però, els següents exemples de l'anglès:

- (i) I bought two/many/some/*a.
- (ii) * I bought two/many/some/a small.
- (iii) I bought two/many/some/a small one(s).

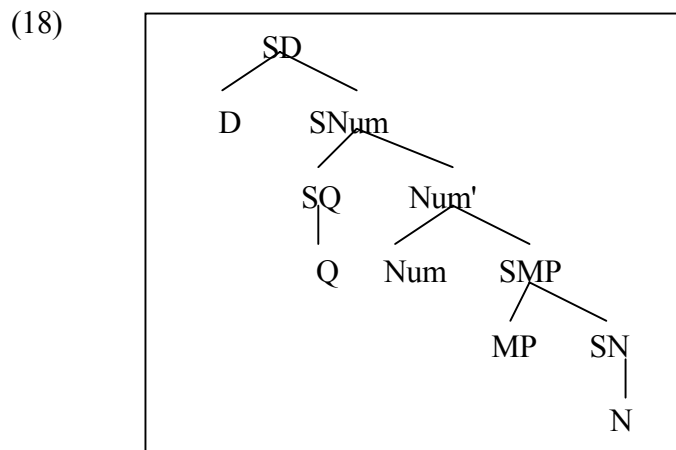
Quan hi ha material explícit dins el nominal a part del quantificador, el nom no pot ser elidit en anglès (vg. (ii)) i cal la presència de l'expletiu *one* (vg. (iii)).

No obstant això, tal com mostra la gramaticalitat d'(i), en anglès és possible un ús "intransitiu" dels quantificadors - que l'article indefinit no comparteix, possiblement per qüestions fonològiques (és un element àton).

L'anàlisi de Bernstein (1993) no dona compte dels exemples d'(i): tot i no haver-hi marcador de paraula en anglès, el nom es pot elidir en aquests casos.

el marcador de paraula com la realització del gènere⁶, a diferència de Harris (1991), per al qual el gènere és una entitat separable del marcador de paraula.

A continuació presentem l'estructura d'SD que Bernstein assumeix per a les llengües romàniques:

L'SD conté dues projeccions funcionals: SMP, introduït per Bernstein (vegeu, però, la nota 6), i SNum, que s'assumeix de forma general en la bibliografia actual sobre nominals (vg. Picallo (1991) per al català, Valois (1991) per al francès, Cinque (1993) per l'italià, entre d'altres). Aquestes projeccions tenen com a nuclis els afixos de marcador de paraula i nombre respectivament, als quals s'incorpora l'arrel nominal a través de trasllat de nucli a nucli fins a formar un mot complet, flexionat.

A més, Bernstein assumeix que els quantificadors són nuclis d'una projecció diferent d'SD: Sintagma Quantificador (SQ), que col·loca a l'especificador d'SNum. Segons aquesta autora, l'article indefinit es genera com a nucli d'SQ, però es trasllada a la sintaxi a D⁰.⁷ Abans de

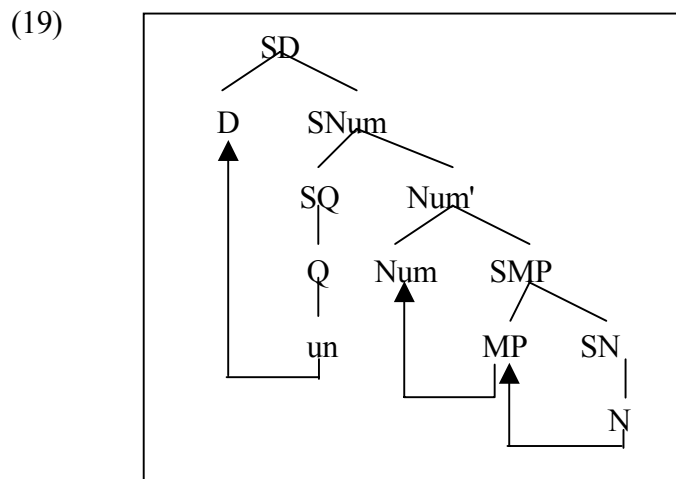
⁶ Noteu que SMP correspon a la projecció d'SGen proposada ja per Picallo (1991) per al català. Bernstein argumenta a favor de l'etiqueta SMP perquè considera que el que és rellevant sintàcticament és el marcador de paraula i no el gènere per ell mateix (Bernstein (1993b: 10, n. 7). Entenem que Picallo (1991) defensa igualment aquesta idea, si bé utilitza la projecció per explicar un altre fenomen: la formació de noms deverbals amb valor eventiu.

⁷ Bernstein vol reflectir així el comportament mixt de l'article indefinit: d'una banda, mostra ambigüitats d'abast com els quantificadors; però de l'altra es comporta diferentment perquè no pot aparèixer sense un nom lèxic (vg. (i)) ni pot concórrer amb l'article definit (vg. (ii)).

- (i) a. Quiero dos. / Tengo muchos.
b. * Quiero un (grande). (cf. Quiero un libro grande.)
- (ii) a. los dos perros
b. *el un perro

traslladar-se a D^0 , l'article indefinit adquireix les desinències per concordança amb el nom flexionat que ha pujat fins a Num^0 a través d' MP^0 (en la configuració Espec-nucli).

En el diagrama arbori de (19) indiquem els trasllats que Bernstein postula en l'SD amb article indefinit a les llengües romàniques:

Remarquem que en aquesta proposta –com es desprèn del que hem dit fins ara–, les categories funcionals tenen una entitat pròpia, són morfemes i no pas trets. Les categories lèxiques són arrels que s'uneixen als morfemes en la sintaxi a través del trasllat de nucli a nucli. Aquesta concepció de la morfologia com a conjunt de processos sintàctics és crucial en l'anàlisi de l'el·lipsi nominal de Bernstein (1993a i b), com veurem en el punt següent.

2.2.2. *Trasllat d' MP^0 a D^0 en contextos d'el·lipsi nominal*

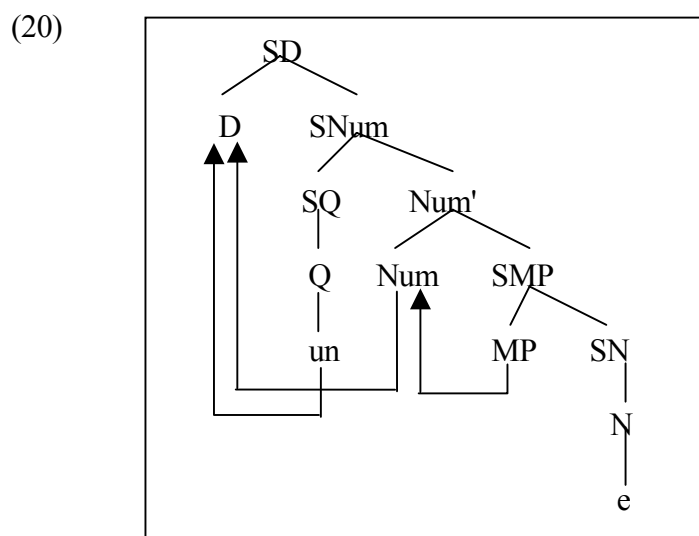
En les construccions l'el·lipsi nominal, es genera igualment un marcadore de paraula independent en el nucli d'SMP, tot i que cap arrel nominal explícita no es genera a N^0 . També es genera Num^0 . Bernstein afirma que l'MP legitima l'N buit a través de recció, que pot ser recció nuclear (el nom buit es manté *in situ*) o, com a alternativa, recció per antecedència, cas que es postuli trasllat de l'N buit a MP igualment. Bernstein no es decideix per una de les dues hipòtesis, i dóna sempre la doble possibilitat (excepte en la pronominalització de *en*, com veurem a 2.2.3).

(Bernstein, 1993a: 127; 1993b: 13).

Ara bé, en aquesta construcció l'MP no es pot legitimar amb la incorporació d'una arrel nominal buida. En paraules de Bernstein: "morphological theory requires all affixes to merge with stems in order to be licensed and phonologically realized" (Bernstein 1993a: 125). Així, el marcador de paraula, pel fet de ser un afix, es veu forçat a elevar-se per buscar un hoste fonològic, i, a través de trasllat de nucli a nucli, s'incorpora finalment a l'article indefinit a D⁰. Noteu que la incorporació a Num⁰ no és suficient per a legitimar el marcador de paraula perquè el nombre també és un afix. Observeu la següent estructura:

Com a resultat d'aquest trasllat d'MP⁰ a D⁰, es forma l'element "pronominal" –com ho anomena Bernstein– *uno* del castellà o de l'italià que apareix en els nominals amb nom el·líptic.⁸ En el punt següent il·lustrem el procés en aquestes llengües (tot i que els exemples són tots del castellà, el mateix val per a l'italià i per al francès).

2.2.3. Un/uno en castellà i italià

El marcador de paraula en castellà i italià és *-o* per als noms masculins i *-a* per als femenins. Aquests afixos són nuclis d'SMP, que és la projecció funcional més baixa estructuralment dins l'SD, de manera que domina immediatament l'SN (vegeu (19), (20)).

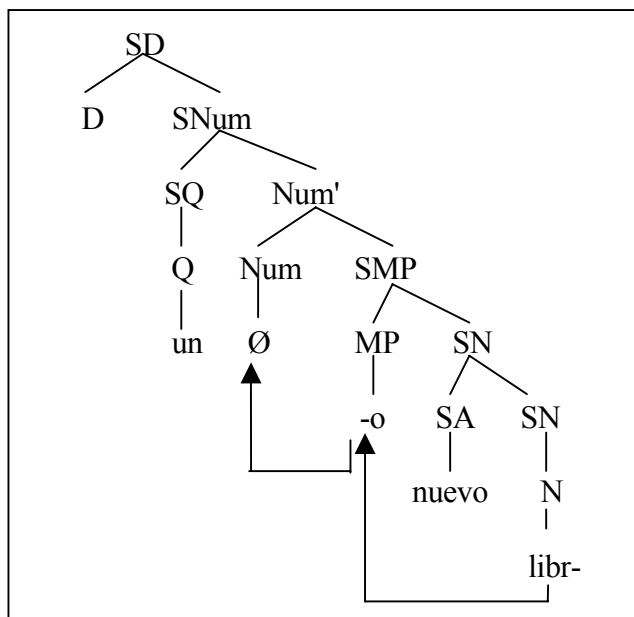
⁸ Amb el nom el·líptic, l'article indefinit no té flexió per concordança amb N, que no es trasllada, i les desinències de nombre i gènere que manifesta són, de fet, els afixos de nombre i de marcador de paraula que s'hi han traslladat des del nucli funcional corresponent per poder-se legitimar en tant que afixos.

Quan el nom és explícit, N^0 es trasllada a MP^0 i continua el trasllat de nucli a nucli fins a la projecció funcional més alta, que en l'estructura de Bernstein és SNum.

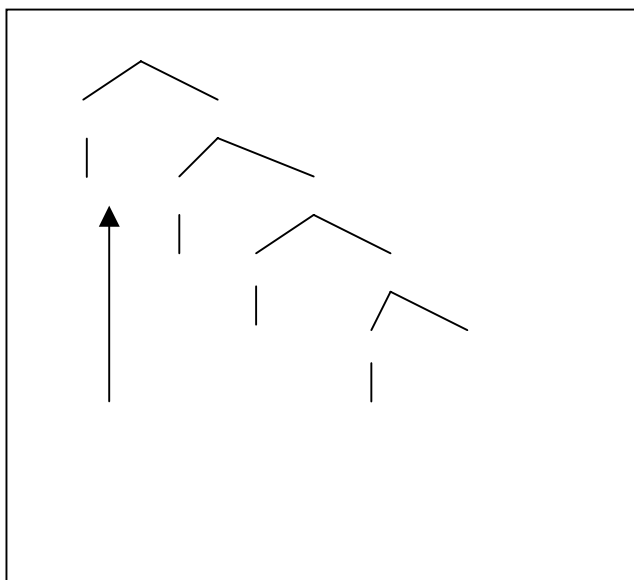
Quan el nom és implícit, MP^0 legitima la projecció SN buida a través de recció (nuclear o per antecedència). Després MP^0 es trasllada a D^0 passant per Num^0 , on s'uneix amb l'article indefinit i així queda legitimat com a afix. A les llengües amb clític *ne*, la derivació és la mateixa i el marcador de paraula legitima la traça del clític a través de recció nuclear.

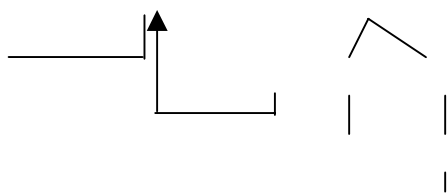
Vegeu les dues derivacions a (21) amb exemples del castellà: (21a) amb N explícit, i (21b) amb N el·líptic. Per simplificar l'estructura, hem col·locat l'article *un* sota D^0 , que és la posició que ocupa després del trasllat.

(21) a. un libro nuevo

(21) b. un $\emptyset$ nuevo

Observeu que Bernstein genera els SA com a projeccions adjuntades a les diverses projeccions màximes de dins l'SD (seguint la tendència actual en la bibliografia).

Bernstein explica sintàcticament el contrast *un/uno* que trobem en castellà i italià: *uno* es forma a la sintaxi per la unió de l'article *un* + el marcador de paraula *-o* (també hi ha l'afix de nombre, que en aquest cas és 0).⁹

En francès el marcador de paraula és abstracte per al gènere masculí i en l'el·lipsi nominal determinant té aparentment la mateixa forma que amb el nom explícit, però Bernstein hi aplica la mateixa anàlisi i considera que en aquest cas té incorporat el marcador de paraula, tot i que no és visible.

Pel que fa al determinant femení, tant amb nom explícit com amb nom el·líptic apareix la mateixa forma: *una* en castellà i italià, i *une* en francès. Tot i així, Bernstein afirma que la derivació és diferent en cada construcció. En la construcció amb nom explícit, es tracta de l'article amb la desinència de femení adquirida per concordança amb el nom. En la construcció amb nom el·líptic, en canvi, Bernstein postula que la *-a* és el marcador de paraula que s'ha unit a l'article per paral·lelisme amb el tractament de la forma masculina *-o*.

Un argument que a Bernstein (1993a i b) es dóna a favor del trasllat d'MP⁰ a D⁰ en les construccions d'el·lipsi nominal és el comportament dels adjectius pre-nominals. Observeu les frases de (22):

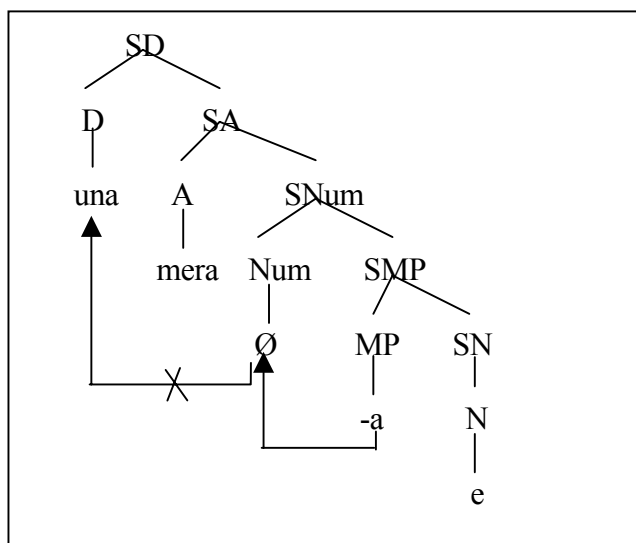
⁹ Aquesta autora rebutja les explicacions fonològiques d'aquest contrast que defensen que *uno* és la forma subjacent de l'article indefinit en italià, i *un* s'obté per truncament a causa de l'adjacència amb el nom (vegeu Rizzi (1979), entre d'altres).

- (22) a. un libro *rojo*
 b. uno *rojo*
- (23) a. un *mero* accidente (cf. *un accidente *mero*)
 b. * uno *mero*
- (24) a. un chico *pobre* ('sense diners')
 a'. un *pobre* chico ('desgraciat')
 b. uno *pobre* ('sense diners')
 b'. * uno *pobre* ('desgraciat')

Els adjectius pre-nominals no admeten l'el·lipsi nominal: el resultat és agramatical amb adjectius que només poden ser pre-nominals com *mero*, com mostra (23b) (compareu-ho amb la bona formació de (22b), amb un adjectiu postnominal); o bé, l'única lectura possible és la corresponent a la posició postnominal. Ho exemplifiquen adjectius amb dos valors associats a les dues posicions que poden ocupar respecte al nom, com ara *pobre*: compareu l'exemple ben format de (24b) amb el malformat de (24b').

Bernstein explica sintàcticament aquestes restriccions en els adjectius: l'adjectiu pre-nominal intervé en el trasllat d' MP^0 cap a D^0 i provoca així la agramaticalitat. L'efecte de minimitat es deriva de l'estructura que Bernstein atorga als adjectius pre-nominals, diferent de la dels adjectius postnominals: segons aquesta lingüista, els adjectius pre-nominals són SA seleccionats directament per D^0 . Fixeu-vos en el diagrama arbori de (25):

(25)

2.2.4. Aplicació de la proposta al català: de com a marcador de paraula

Pel que fa al català, Bernstein (1993) proposa que en aquesta llengua el marcador de paraula és abstracte. En la construcció d'el·lipsi nominal, però, el marcador de paraula del català es realitza com a *de* perquè, en absència del nom lèxic, no es pot mantenir abstracte. Com en italià, castellà i francès, el marcador de paraula puja a D^0 des d' MP^0 (passant pels nuclis de les projeccions funcionals intermèdies) i és en el component de la Forma Fonètica que es realitza com a *de*. Bernstein explica així que *de* aparegui només en nominals amb nom el·líptic seguint l'article indefinit igual que *-o* i *-a* en castellà i italià i *0* i *-e* en francès. És a dir, la seva anàlisi dóna compte de les equivalències en la distribució de *de* i els marcadors de paraula de les altres llengües romàniques assimilant aquest element a un marcador de paraula.

El cas del femení té una explicació específica del català: en aquesta llengua, *una* és sempre un article, amb desinència de femení per concordança amb el nom (això contrasta amb el doble valor que Bernstein atorga a la forma *una* en castellà i italià i *une* en francès). Quan el nom és implícit, l'MP es realitza com a *de*.¹⁰

Els arguments per a aquesta anàlisi de *de* en català es basen en la distribució d'aquest element. Vegeu el paradigma de base (12-15), de la secció 1, que repetim per comoditat amb una nova numeració:

- (26) a. un llibre gruixut
b. un *de* gruixut
- (27) a. un coche nuevo
b. uno nuevo
- (28) a. un vestido bello

---

¹⁰ Un aspecte que queda sense explicar a l'anàlisi de Bernstein –ho assenyala ella mateixa en una nota– és la manera com l'article concorda en construccions d'el·lipsi nominal: el nom no puja fins a Num^0 passant per MP^0 . Potser podríem considerar que els afixos de gènere i nombre són capaços d'activar la concordança en la configuració adequada (Espec-nucli). Si bé aquesta seria una possible explicació per al català, no ho seria pas per a la resta de llengües romàniques, en les quals es produiria una duplicació de desinències: unes provinents de la concordança, d'altres procedents dels nuclis funcionals per trasllat (cf. *unaa). Això és el que passa aparentment en català (**una de** petita).

- b. *uno bello*
(29) a. *un crayon rouge*
b. *un rouge*

Cal afegir-hi els exemples de (30), en què la agramaticalitat s'explica segons Bernstein a causa de l'absència de marcador de paraula (*-o* en italià i *de* en català).

- (30) a. * *Ne ho visto un rosso*
b. * *N'he vist un vermell*

Bernstein (1993a i b) també presenta com a argument per identificar *de* i *o* com a MP el comportament dels SA pre-nominals. En català, les construccions amb nom el·líptic rebutgen igualment aquest tipus d'adjectius. Vegeu els exemples següents, equivalents als del castellà de (23, 24):

- (31) * *un de mer*
(32) a. *un de pobre* ('sense diners')
b. * *un de pobre* ('desgraciat')

L'explicació d'aquest paradigma és la mateixa que la de (23, 24) per al castellà, fet que referma Bernstein en la seva anàlisi: l'adjectiu pre-nominal intervé en el trasllat d'MP⁰ a D⁰.

Un cop presentats els arguments a favor de la seva proposta, Bernstein assenyala un aparent contraexemple. Observeu (33):

- (33) *N'he vist de vermells.*
(Bernstein, 1993a: 155, ex. 110; 1993b: 31, ex. 72)

(33) és gramatical, tot i que no hi ha cap D⁰ on *de* es pugui incorporar per a legitimar-se com a afix. Segons Bernstein (1993a i b), l'explicació és senzilla: a (33) *de* s'ha incorporat al verb ja que el marcador de paraula sol no es pot legitimar com a D⁰. Bernstein aporta com a prova a favor d'aquesta hipòtesi la agramaticalitat de (34):

- (34) * De vermells són millors que de blaus.
(Bernstein, 1993a: 155, ex. 11; 1993b: 32, ex. 73)

Per a Bernstein, (34) mostra que *de* no es pot legitimar en la posició de subjecte perquè no hi ha cap element on *de* es pugui incorporar.

2.2.5. Problemes

Tota l'anàlisi de Bernstein (1993a i b) es formula per donar compte de la forma especial del determinant, *uno*, de les construccions amb el·lipsi nominal en castellà i italià per contrast amb la forma *un* que apareix amb nom explícit. Només hi ha una dualitat de formes en el masculí singular, com hem vist. Per a la forma del masculí plural i les del femení de tots dos nombres – *unos, una, unas* en castellà, respectivament –, Bernstein es veu forçada a postular una duplictat de categories únicament per mantenir el paral·lelisme amb el cas del masculí singular. Des del punt de vista teòric sembla poc desitjable, creiem que és preferible tendir a la unicitat.

D'altra banda, Bernstein no recull la relativa abundància de duplictat de formes, unes de reduïdes, les altres plenes, que tenen alguns elements dins de nominals segons la posició que ocupen. Ens referim principalment a adjectius, la forma dels quals varia segons si són pre-nominals o bé són postnominals. Amb el nom el·líptic presenten la forma pròpia de la posició postnominal, sense distinció segons si el determinant és l'article definit o l'indefinit. Es comporten així els numerals ordinals, els possessius, i *cualquier*, per exemple. Ho il·lustrem a (35), (36) i (37), respectivament:

- (35) a. el *primer* capítulo / un *primer* obstáculo
b. el capítulo *primero*
c. el *primero*
- (36) a. *su* hijo
b. un hijo *suyo*
c. el *suyo* / uno *suyo*
- (37) a. *cualquier* sitio
b. un sitio *cualquiera*

c. uno *cualquiera*

El tractament habitual consisteix a considerar les diverses formes com a variants d'una forma lèxica bàsica. *Un/uno* podria acollir-se a la mateixa explicació –que sembla la més adequada–, tal com suggereix Rizzi (1979), entre d'altres.¹¹

No volem aprofundir més en la proposta general de Bernstein (1993a i b) sobre l'el·lipsi nominal, basada en la introducció de la projecció SMP i trasllat del nucli MP^0 a D^0 , perquè s'allunya dels propòsits d'aquest treball. Ens centrarem en els problemes que sorgeixen en la seva aplicació al català i a partir d'ara només farem referències a qüestions generals en la mesura que es relacionin amb la problemàtica del català.

La identificació de *de* com a MP no rep, en la proposta de Bernstein, una justificació independent. L'argumentació es basa únicament en les equivalències de distribució de *de* i *-o/-a*, els marcadors de paraula del castellà, que, com veurem en el punt 2.2.5.1, són només aparents. Així, en la llengua no trobem altres manifestacions de *de* amb valor de marcador de paraula o com a marca de gènere, i és clar que els parlants no associen aquests valors amb la presència de *de*. Això no passa amb *-o* ni *-a*, que són identificables com a morfemes de gènere tant en alguns noms com de forma més regular en adjectius i determinants.

A diferència d'*-o* i *-a*, *de* no es realitza mai com a sufix unit a una categoria lèxica màxima i, fins i tot en la construcció tractada, resulta difícil de mantenir que es comporti com a tal perquè més aviat es comporta proclíticament. Ho veurem de seguida.

I d'altra banda resulta estranya la doble realització del marcador de paraula del català corresponent al femení: *-a* per als noms explícits, *de* amb noms el·líptics. Bernstein es veu forçada a considerar una forma única especial del marcador de paraula en català per a les construccions d'el·lipsi nominal, fet que no té paral·lel en les altres llengües romàniques i que és un xic estrany en ell mateix.

---

¹¹ Vg. Bernstein (1993a: 114-117; 1993b: 7-9), per a una argumentació en contra.

En definitiva, l'extensió de la hipòtesi de Bernstein al català comporta massa estipulacions per pal·liar la manca de paral·lelisme amb les altres llengües romàniques i resulta contraintuïtiva.

A continuació ho examinem amb deteniment.

2.2.5.1. Diferències en la distribució de *de* en català i *-o/-a* en castellà

A partir de la comparació del català amb el castellà i l'italià amb frases com les de (26-28), Bernstein dedueix que *de* es comporta en català com *-o* en castellà i italià i que, per tant, es tracta de la realització del mateix element: un marcador de paraula. Una observació més aprofundida de les dades demostra que el paral·lelisme suposat entre *de* i *-o* és inexistent. Les diferències en la distribució entre *de* i *-o/-a* es manifesten tant en els nominals estudiats per Bernstein, amb article indefinit (2.2.5.1.1), com en nominals amb altres determinatius (2.2.5.1.2).

2.2.5.1.1. Nominals amb article indefinit

Segons l'anàlisi de Bernstein, l'absència de marcador de paraula en un nominal provoca agramaticalitat (recordeu l'ex. (30)). Aquesta anàlisi prediu erròniament la agramaticalitat de les frases de (38), on *de* no apareix:

- (38) a. En tinc un. (cf. *Tengo un)
b. En tinc una.¹²

De la bona formació de (38) sembla desprendre-se'n, si assumim la hipòtesi de l'MP i és cert que cal que MP aparegui en un nominal, que en català el marcador de paraula no es realitza com a *de* sinó que és sempre abstracte com en francès en el cas del masculí. Per al femení, l'MP seria *-a*, que és com es realitza amb noms lèxics. D'aquesta manera el paral·lelisme del català amb les altres llengües romàniques seria més gran: hi hauria una dualitat determinant/determinant

---

¹² A partir d'un exemple com el d'(i), Bernstein afirma que la forma *una* en català, a diferència de la forma corresponent del castellà i l'italià, no pot legitimar una construcció d'el·lipsi nominal:

- (i) *una vermella
(Bernstein, 1993a: 159, ex. 122)

Segons aquesta lingüista, per tal de tenir una forma pronominal legítima, cal que aparegui l'element *de*.

L'exemple (38b) desmenteix aquesta hipòtesi.

"pronominal" en totes les llengües (en l'anàlisi de Bernstein el català és l'única llengua que només té articles). *De* deixaria d'identificar-se llavors com a MP, i caldria determinar-ne l'estatus. Ho farem més endavant.

Tornem ara a l'anàlisi tal com la formula Bernstein. Aquesta lingüista analitza *de* com a MP basant-se en la seva distribució, que equipara a la que té *-o* en castellà i en italià, però aquests dos elements no apareixen sempre en els mateixos contextos. Compareu els exemples del català de (39) amb els del castellà de (40) (noteu que a (39a) hem repetit (38a)):

- (39) a. N'he vist un.
b. N'he vist un amb ràdio.
c. N'he vist de blaus.
- (40) a. He visto uno.
a'. * He visto un.
b. He visto uno con radio.
b'. * He visto un con radio.
c. * He visto azules.

L'absència de *de* a (39a) i a (39b) contrasta amb la presència d'*-o* als exemples corresponents del castellà, (40a) i (40b) respectivament. (40a') i (40b') mostren que la no aparició d'*-o* provoca agramaticalitat, a diferència del que passa en català. Quant als exemples de (c), *de* apareix a (39c), mentre que *-o* és absent a (40c), que, d'altra banda, és agramatical.

Bernstein (1993b) fa referència a l'exemple del català de (39a). Assumeix que en aquest cas l'MP abstracte que legitima l'SN que conté la traça de *en* no es realitza fonèticament. Ho explica pel fet que "all the instances of *de* in Romance (as far as I know) are phonologically proclitic, and in the example above there is no phonetic material for it to be proclitic on" (nota 28). Aquesta explicació, però, és contradictòria amb la seva anàlisi general, on tracta els marcadors de paraula com a sufixos: apareixen incorporats a la dreta de l'element lèxic que els legitima com a afíx i no "veuen" l'element que els segueix.¹³

---

¹³ Bernstein segueix Kayne (1993) i concep l'adjunció a l'esquerra com l'única que és legítima. Per evitar que el trasllat d'MP⁰ a D⁰ sigui una adjunció a la dreta, Bernstein estableix que el trasllat del marcador de paraula es produeix abans que el trasllat de l'article indefinit de manera que, en realitat, és l'article el que s'incorpora al marcador

Malgrat tot, Bernstein (c.p.) es manté ferma en la distinció entre els marcadors de paraula com ara *-o*, que són enclítics, i *de*, que és proclític, i apunta una explicació fonològica també per a l'exemple de (39b). En aquest cas suggereix que els SP (en tant que adjunts) no constitueixen un hoste fonològic per a *de*. No diu, però, per quina raó és així. Ens sembla que no es tracta pas d'una restricció que es pugui determinar per motius fonològics. I d'altra banda, és possible que l'hoste morfològic no coincideixi amb l'hoste fonològic? En altres paraules, un mateix element pot ser enclític morfològicament i proclític fonològicament? En definitiva, les explicacions de (39a) i (39b) no són consistents i, en tot cas, posen de manifest diferències entre *de* i *-o* molt difícils de passar per alt.

Fins ara hem vist que l'anàlisi de Bernstein prediu erròniament com a agramaticals frases com les de (39a) i (39b) pel fet que *de*, l'MP, no hi és present (cf. (40a',b') del castellà); si en aquestes frases hi afegim l'element *de*, l'anàlisi dóna altre cop judicis equivocats. (41a) i (41b) són la versió amb *de* de (39a) i (39b) respectivament i són agramaticals, contràriament al que esperariem segons la proposta de Bernstein:

- (41) a. * N'he vist un *de*. (cf. (40a))
b. * N'he vist un *de* amb ràdio. (cf. (40b))

Tornem al paradigma de (39, 40). Els exemples de (39c) i (40c) són una mostra més de les diferències entre *de* i *-o*. Com ja hem assenyalat anteriorment, Bernstein fa notar la possibilitat que en català *de* aparegui en nominals sense article indefinit, a diferència d'*-o*. L'explicació que aquesta lingüista dóna d'aquest contraexemple, segons la qual *de* en català cerca un altre hoste fonològic i s'incorpora al verb, resulta poc convincent.

Si realment *de* s'hagués incorporat al verb, esperariem una adjacència estricta entre aquests dos elements, però en canvi és possible la presència d'elements que hi interfereixen, com mostren les frases de (42):

- (42) a. N'he vist *sempre* de blaus.

---

de paraula. Aquesta derivació segueix la condició de ciclicitat estricta.

b. No n'he vist *mai* de blaus.

Si *de* es trobés incorporada al verb, aquest l'hauria d'arrossegar en el seu trasllat. (42) ens demostra que no és així. Des del punt de vista teòric, sembla poc plausible que un element funcional amb informació nominal surti de la projecció nominal on neix i s'incorpori a un element lèxic, dotat ja de desinències verbals. D'altra banda, es tracta d'una explicació molt *ad hoc*, que no es deriva de principis generals. Què és el que fa possible la incorporació de *de* al verb i per quines raons s'hi incorpora? I, sobretot, ¿com s'explica que en castellà la *-o* no pugui incorporar-se al verb en els mateixos contextos si es tracta igualment d'un marcador de paraula que s'eleva amb l'únic objectiu –com sembla que es deprèn de l'anàlisi de Bernstein– de trobar un hoste fonològic que el legítimi com a afix? Des del punt de vista teòric, sembla més adequat de limitar els trasllats d'afixos dins l'àmbit de la projecció "argumental" on es generen: SD (o SN) i SC (o SI). Si no ho fem així, cal restringir acuradament les possibilitats de travessar les fronteres d'aquestes projeccions.

Cal afegir que la incorporació de *de* al verb constituiria una adjunció a la dreta perquè suposem – Bernstein no ho especifica – que es duria a terme en el nus V^0 , que es troba ocupat per l'arrel verbal. L'elevació del marcador de paraula a una posició per sobre de V^0 queda descartada per minimitat: V^0 interferiria entre MP^0 i la seva traça. D'altra banda, la incorporació a V^0 planteja dos problemes nous:

1) Bernstein segueix Kayne (1993) i concep l'adjunció a l'esquerra com l'única possibilitat d'adjunció. En aquest cas, però, es tracta d'una adjunció a la dreta i, per tant, no ho respectaria.

2) Un altre problema sorgeix quan observem l'ordre de les desinències en el verb: els exemples mostren que el verb apareix seguit de les desinències verbals i a continuació hi ha *de*. La derivació que es dedueix de l'anàlisi de Bernstein no genera aquest ordre. Segons aquesta anàlisi esperaríem que a continuació de l'arrel verbal hi aparegués l'MP i en acabat, les desinències verbals.

Una possible solució seria postular que *de* s'incorpora al verb a través d'una adjunció a l'esquerra en la posició de V^0 i posteriorment es produeix una excorporació del verb que es trasllada per

adjuntar-se als afixos de temps i concordança. Però ja hem vist que per a Bernstein l'adjunció d'un afix a una categoria lèxica buida no és suficient per a legitimar-lo, cal realització lèxica.

Recordem que Bernstein aporta com a argument a favor de la incorporació de *de* al verb la frase de (34), que repetim per comoditat:

(34) * De vermells són millors que de blaus.

Aquesta lingüista pretén que la agramaticalitat de l'exemple (34) s'explica pel fet que *de* no troba on incorporar-se en no haver-hi cap element que la domini. Però aleshores podríem esperar que en frases subordinades, *de* es pogués incorporar al complementador, per exemple. Això no és possible, com es desprèn de la agramaticalitat de (43).

(43) * M'han dit que de blaus són millors que de vermells.

D'altra banda, podem explicar la malformació de l'exemple (34) independentment de la presència de *de*: (34) és agramatical per les mateixes raons que determinen la agramaticalitat d'un subjecte sense determinant, com prova (44):

(44) * Bolígrafs blaus són millors que bolígrafs vermells

(44) és malformada, tot i que hi ha un nom explícit i, per tant, hem d'entendre –seguint Bernstein– que l'MP hi estaria incorporat i ben legitimat.

2.2.5.1.2. Nominals amb determinatius diferents de l'article indefinit

Cal dir que, si bé Bernstein centra la seva anàlisi en els nominals amb article indefinit, inclou també els nominals amb demostratius de l'italià per tal com presenten un comportament semblant. És a dir, mostren el contrast de presència *versus* absència de vocal final paral·lel al d'*un/uno*. Observeu els exemples següents:

(45) a. quell libro grande
b. quello grande

(Bernstein 1993a: 149; 1993b: 34-35)

També en aquest cas Bernstein rebutja l'explicació fonològica de truncament de la vocal final i recorre al trasllat sintàctic de la *-o*, que aquesta lingüista identifica amb l'MP.

Aquest comportament del demostratiu en italià no s'estén a l'altre demostratiu d'aquesta llengua – *questo*: *questo libro grande / questo grande*– ni té correlat en castellà.¹⁴ El lector ja s'haurà avançat a l'exposició tot pensant que en català tampoc no hi ha un comportament paral·lel en l'aparició de *de*. Efectivament, en català *de* no apareix amb demostratius, com es pot veure en els exemples de (46):¹⁵

- (46) a. aquest llibre gros
b. aquest gros

Si repassem el comportament d'altres determinants, anirem topant amb noves manques de correspondència entre les llengües. Limitant la comparació al català i al castellà i centrant-nos en els quantificadors indefinits, apareixen noves divergències.

El comportament del quantificadors en català és absolutament homogeni: *de* apareix regularment en construccions d'el·lipsi nominal en concurrència amb quantificadors, ja siguin numerals o quantitativs indefinits com ara *algun, cap, molts, pocs, força*, etc. El castellà, en canvi, presenta variació: mentre que els quantitativs indefinits s'equiparen al comportament d'*un* (el cas d'*algún* i *ningún* és potser el més clar per tal com la resta apareixen en plural, si més no amb noms

---

¹⁴ Vegeu les fonts per a un intent –creiem que no gaire reeixit– d'assimilar aquests casos a l'anàlisi general: Bernstein (1993a: 148, nota 53; 1993b: 35-36, nota 34).

¹⁵ Bernstein assenyala dos tipus de demostratius: un que s'assimila a l'article definit (ia) i un altre que s'equipara a l'article indefinit (iia):

- (i) a. aquest gros
b. aquest de gros

(Bernstein 1993a: 161, ex.127).

Discrepem de Bernstein: no admetem la possibilitat que *de* aparegui amb demostratius, si no és que l'en separa un canvi d'entonació o fins i tot una petita pausa, que assenyalen una posició perifèrica de la seqüència *de SA* (en l'escriptura ho indicariem amb una coma). Aleshores, però, es tracta d'una altra construcció (en parlarem més extensament en l'apartat 2.3).

comptables, i el contrast de doble forma es produeix només en singular); els numerals, en canvi, no mostren una terminació identificable amb el marcador de paraula. Compareu els exemples del català de (47) amb els del castellà de (48):

- (47) a. tres *de* petits i dos *de* grossos (cf. tres gotes petits/grossos)
b. molts *de* nous i pocs *d'*antics (cf. molts alumnes nous/antics)
c. algun *de* blau (cf. algun botó blau)
d. cap *de* madur (cf. cap préssec madur)
- (48) a. tres pequeños y dos grandes (cf. tres vasos pequeños/grandes)
b. muchos nuevos y pocos antiguos (cf. muchos alumnos nuevos/antiguos)
c. alguno azul (cf. algún botón azul)
d. ninguno maduro (cf. ningún melocotón maduro)

Els exemples d'(a) amb numerals i els de (b) amb quantificadors indefinits com *molts*, *pocs* mostren un comportament divergent interlingüísticament: en català hi apareix *de* sistemàticament, mentre que en castellà no hi ha cap marcador de paraula explícit (vg. (48a)) o no és clar (vg. (48b)). Els exemples de (c) i (d), amb *algun/algún* i *cap/ningún* respectivament, són mostres de coincidència en la distribució de *de* i *-o*.

Bernstein (c.p.) suggereix el mateix tractament que ha donat a *un/uno* per explicar els casos de (c) i (d), per a la qual cosa ha d'assumir que aquests quantificadors es traslladen, igual com l'article indefinit, a D^0 . De fet no és del tot estrany, ja que aquests elements contenen *un*, però no acabem de veure clara la motivació d'aquest trasllat a D^0 .

Ara bé, com donaria compte la hipòtesi de l'MP dels exemples d'(a) i de (b), que Bernstein no tracta ni esmenta? Hem de suposar que en castellà no hi ha MP en aquests casos? Però aleshores, com es legitima el buit nominal? D'altra banda, la presència de *de* en català sembla indicar que hi ha la projecció SMP. Per paral·lelisme amb els altres casos, hem de suposar que els quantificadors es traslladen a D^0 i *de*, en tant que MP, també. La motivació d'aquest trasllat, però, no és gens evident. Recordeu que el trasllat de l'article indefinit es justificava, en l'anàlisi de Bernstein, pel seu caràcter mixt entre determinant i quantificador. No és pas aquest el cas dels quantificadors que ho són pròpiament.

En definitiva, les dades que hem presentat en aquest punt constitueixen un problema greu per a l'anàlisi de Bernstein.

2.2.5.2. Diferències entre *de* en català i *-o/-a* en castellà en relació amb altres categories funcionals nominals

En el punt anterior hem constatat diferències en la distribució de *de* en català i *-o* en castellà. Ara veurem que *de* mostra també un comportament diferent d'*-o/-a* en la interacció amb Num⁰ i també en relació amb la concordança.

Pel que fa al nombre constatem de seguida que *de*, a diferència d'*-o/-a*, no presenta desinències de plural. Els exemples del català de (49) contrasten amb els corresponents del castellà de (50):

- (49) a. * N'he vist uns *des* blaus.
b. * En compraré unes *des* curtes.
- (50) a. He visto unos azules.
b. Compraré unas cortas.

Segons el comportament que Bernstein atribueix a *-o/-a*, esperaríem que *de*, com a marcador de paraula, passés per Num⁰ en el seu trasllat de nucli a nucli, i per tant, incorporés la desinència de nombre. Però novament *de* mostra un comportament propi. Els exemples de (49) constitueixen un argument fort en contra de l'adequació de la proposta de Bernstein per al català, ja que la desinència de plural, en tant que afíx, s'hauria de legitimar a través de trasllat igualment. D'altra banda, *de* no pot saltar-se la posició de Num⁰ en el seu trasllat perquè crearia efectes de minimitat.

Quant a la concordança, ja hem esmentat anteriorment que en l'anàlisi de Bernstein queda per explicar quin és el mecanisme de concordança que permet d'obtenir *una* en la construcció d'el·lipsi nominal en català (vg. nota 10). La lingüista ho assenyala en una nota com una qüestió no resolta (Bernstein 1993b:33, nota 31). No esmenta, però, les formes del plural, *uns* i *unes*, que presenten el mateix problema. Així, tres de quatre formes són problemàtiques pel que fa a la qüestió de la concordança. El problema no és menyspreable.

Resumint, Bernstein (1993) proposa una projecció funcional dins SD = SMP (Sintagma de Marcador de Paraula) a les llengües romàniques, legitimadora de l'elisió nominal. En català, el marcador de paraula masculí és abstracte i, segons aquesta autora, *de* és la seva realització (i també de la forma femenina) en la construcció d'el·lipsi nominal. Hem vist, però, que la identificació de *de* com a marcador de paraula no és sostenible. Hem aportat tant arguments teòrics com arguments empírics en contra d'aquesta proposta, per la qual cosa la deixem de banda.

En l'apartat següent presentem una anàlisi que s'ha proposat per a unes construccions del francès similars a la nostra del català, i avaluarem les possibilitats que ofereix d'explicar les nostres dades.

2.3. Hulk i Verheugd (1994)

Hulk i Verheugd (1994) fan una proposta d'anàlisi de la seqüència *de SA* en francès, la qual apareix en diverses construccions. En el punt 2.3.1 presentem l'estructura que aquestes lingüistes atorguen a *de SA*, a 2.3.2 mostrem la distribució que té en francès, i a 2.3.3. confrontem les nostres dades amb l'anàlisi i comprovem que no pot aplicar-se al català excepte en un cas, que no és pas equivalent a la nostra construcció.

De primer hem de fer constar que l'anàlisi de Hulk i Verheugd (1994) no s'ha proposat per a la construcció que hem presentat del català, sinó per a diverses contruccions del francès que presenten *de SA*. En francès no hi ha *de* en el correlat exacte de la construcció catalana:¹⁶

- (51) a. un crayon rouge
b. un rouge

---

¹⁶ En alguns casos també pot haver-hi *de* en francès, però aleshores la interpretació és diferent. Kayne (1975: 120, nota 65) ho fa explícit: "...Nous laissons de côté la discussion de: *elle en a une de rouge* (qui n'est pas interchangeable avec *elle en a une rouge*)..." Més endavant parlarem detingudament d'aquests exemples amb *de SA* del francès i de la seva interpretació.

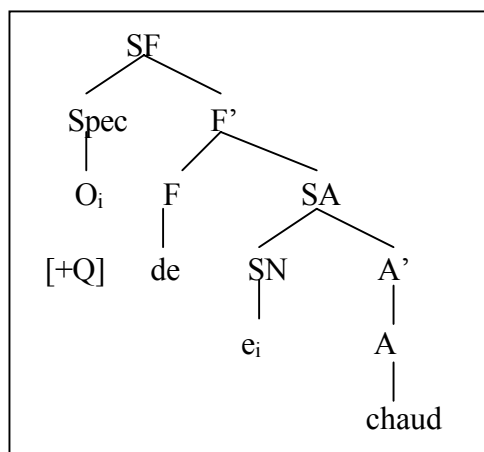
Això no obstant, algunes semblances entre les construccions on *de* precedeix SA de les dues llengües ens han portat a avaluar amb profunditat la proposta de Hulk i Verheugd per veure si podia explicar les dades del català i, si era el cas, en quina mesura ho podia fer. Avancem que la conclusió final és negativa.

2.3.1. *Projecció quantificacional encapçalada per de*

Hulk i Verheugd es basen força en un treball anterior on s'estudien amb detall les construccions amb *de SA* del francès, Azoulay (1985), el qual, al seu torn, fa moltes referències a dos altres treballs, Milner (1976, 1978).

Hulk i Verheugd (1994) proposen una estructura per a la seqüència *de SA* amb l'intent de recollir les conclusions pel que fa a les característiques i a la distribució de *de SA* a què havien arribat els autors anteriors. Per a Hulk i Verheugd, *de* és el nucli d'una projecció funcional quantificacional que selecciona un SA. La posició d'especificador conté un operador buit amb el tret [+Q] que s'ha traslladat des de l'especificador de l'SA, el qual s'ha convertit així en una variable. Vegeu l'estructura a (52) (on F significa *funcional*):

(52)

Noteu que aquesta anàlisi és ben diferent de les que hem vist fins ara en concebre la preposició *de* i l'SA com a constituents d'una projecció única que exclou el nom del nominal on apareix *de SA*.

Amb aquesta estructura, Hulk i Verheugd expliquen les restriccions de distribució imposades a les construccions amb *de SA*, perquè per legitimar-se l'especificador buit de l'SF ha de tenir un antecedent quantificacional. Així, el nom que és modificat per l'adjectiu s'interpreta com el seu argument extern.

L'estructura de (52) sembla força interessant per a les dades del català perquè s'adiu amb les característiques pròpies de la nostra construcció: es tracta d'una projecció quantificacional, i a dins hi ha un adjectiu que modifica un nom buit, el qual té com a antecedent el nom del nominal. L'anàlisi de la seqüència *de SA* de la nostra construcció com un constituent autònom dins el nominal, en la línia de Hulk i Verheugd, és una possibilitat que cal sospesar.

En el punt següent presentem les construccions del francès que admeten *de SA*, les quals tenen en comú una interpretació quantificacional, ja sigui per la presència d'un quantificador lèxic o per un operador. En acabat, en el darrer punt, veurem si tenen correlat en català i si la nostra construcció s'hi pot equiparar.

2.3.2. Distribució en francès: tres tipus de construccions

Les construccions del francès on apareix *de SA* es poden agrupar en tres tipus bàsics atenent a la posició que ocupa *de SA*:

A) Construccions on *de SA* concorre amb un pronom (indefinit o interrogatiu) o amb un SN sencer en contextos de focalització (*ne...que*, amb clític *en*, o amb accent contrastiu):

- (53) a. J'ai lu quelque chose d'intéressant.
b. Je n'ai publié qu'un article de sérieux dans cette revue.
c. Elle en a lu trois d'intéressants.
d. J'ai lu DEUX revues d'intéressantes.

Segons Hulk i Verheugd, *de SA* és dins del nominal, en la mateixa posició que ocuparia una oració de relatiu restrictiva: adjunció a N', o com a alternativa, adjunció a SN.¹⁷

---

¹⁷ Pel que fa a l'exemple de (53d), també hi ha la possibilitat d'emfasitzar *deux revues*, però aleshores *de SA* és independent (no concorda):

B) Construccions on *de SA* concorre amb un SN indefinit regit per un verb que denota estat (*rester, se trouver, y avoir*), possessió (*avoir*) o percepció (*voir, connaître*):¹⁸

(54) Il y a deux pizzas de chaudes.

Aquí Hulk i Verheugd analitzen *de SA* com el predicat d'una oració reduïda, el subjecte de la qual és l'SN,¹⁹ i li donen la següent estructura (on OR significa *oració reduïda*):

-
- (i) a. C'est DEUX revues que j'ai reçu d'intéressantes.
b. C'est DEUX REVUES que j'ai reçu, d'intéressant.
(Azoulay, 1985: 182, ex. 4.20)

(ia) oposa el nombre *deux* de revistes interessants rebudes a una altra quantitat (vg. (iia)) mentre que (ib) fa contrastar l'SN focalitzat *deux revues* amb un altre SN (vg. (iib)).

- (ii) a. C'est DEUX revues que j'ai reçu d'intéressantes, et non cinq/ni plus ni moins.
b. C'est DEUX REVUES que j'ai reçu, d'intéressant, et non des journaux.

És esperable que el corresponent de (53d) es comporti de la mateixa manera, de manera que si emfasitzem també el nom, aleshores l'adjectiu no hi concordi. Donem l'exemple hipotètic a (iii) (no he tingut ocasió de contrastar-ho amb un parlant natiu):

(iii) J'ai lu DEUX REVUES d'intéressant.

¹⁸ Azoulay (1985: 211) dona la següent llista de verbs que són admesos en la construcció *de SA* (extreta de Grevisse 1964: 912): *avoir, il y a, être, posséder, rester, voir, (voici, voilà), rencontrer, connaître, remarquer, trouver, se trouver* (en què no hi ha inclosos els verbs de percepció) i fa la següent precisió: "Ces verbes ne sont compatibles avec *de A*" que dans la mesure où ils ont l'interprétation de "verbe d'apparition" et non de prédicat, cette notion étant équivalente à une valeur existentielle". Així explica els contrastos de gramaticalitat de les frases següents:

- (i) a. * Je connais très bien depuis mon enfance deux personnes de malades.
b. Dans cette salle, je connais deux personnes de malades.

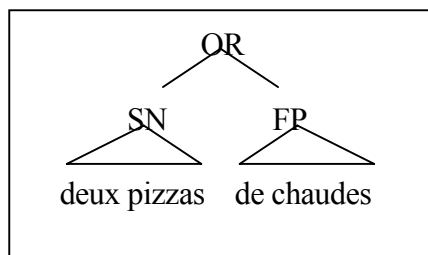
I en una nota a peu de pàgina (nota 17), Azoulay cita Milner (1976), que va en la mateixa línia: "ces constructions sont possibles avec *il y a* et avec le verbe *avoir* pris dans un sens existentiel et non possessif". Milner dona el següent exemple:

- (ii) J'ai deux romans de terminés.
(Milner, 1976: ex. 3.88)

En definitiva, els verbs esmentats per Hulk i Verheugd només admeten *de SA* si tenen un valor existencial.

¹⁹ Vg. Hulk i Verheugd (1994: 5-6) per a l'argumentació d'aquesta anàlisi.

(55)

Il y a [OR [deux pizzas] [de chaudes]]

C) Construccions on *de SA* és independent, en concurrència amb pronom, o amb SN dins la construcció *ne...que* (com les construccions A, però sense concordança de l'adjectiu):

- (56) a. De quoi as tu parlé de neuf?
b. À qui as-tu parlé, de sérieux? (Azoulay, 1985: 55)
c. Je n'ai mangé qu'une pizza de chaud.

En aquest cas, Hulk i Verheugd generen *de SA* a la base en una posició independent, adjunta a la frontera de la frase (probablement la corresponent als elements dislocats, si bé aquestes lingüistes no ho especifiquen).

A diferència de Bernstein, la proposta de la qual és eminentment sintàctica i formal, Hulk i Verheugd es fixen en la interpretació semàntica de les construccions amb *de SA* i arriben a les conclusions següents (les citem literalment):

... En termes sémantiques, *de AP* ajoute un domaine de référence au NP quantifié dans la phrase, de sorte que dans toutes les phrases avec *de AP* il est question soit d'intersection soit de partition de domaines de référence. Ainsi, dans les contextes focalisés le NP quantifié a une interprétation partitive. Cette interprétation est également possible dans les propositions réduites existentielles, à côté d'une interprétation existentielle. Dans la construction à *de AP* indépendant, par contre, il est question d'une relation de tout-à-partie et le NP quantifié y a une interprétation de cardinalité.

(Hulk i Verheugd, 1994:20)

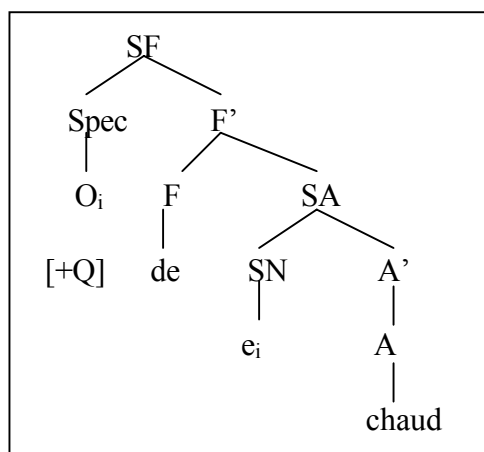
Resumint, *de SA* es legitima en contextos quantificacionals i la seva funció és aportar un àmbit de referència per a l'SN que n'és l'antecedent.

La pregunta que ens plantejem tot seguit és si en català l'SA precedit de *de* de la nostra construcció pot analitzar-se igualment com un constituent autònom i, sobretot, si la interpretació semàntica és la mateixa que trobem en francès. Ho discutim en el punt següent.

2.3.3. Confrontació de les dades del català amb l'anàlisi de Hulk i Verheugd (1994)

Així com l'anàlisi de Bernstein (1993a i b) pecava de formal i descurava gairebé totalment l'aspecte semàntic, l'anàlisi que proposen Hulk i Verheugd mostra la tendència contrària. Es fixen en la interpretació semàntica de les construccions on *de SA* apareix i pretenen reflectir-ne els trets comuns –i.e. el valor quantificacional– en l'estructura que assignen a *de SA*, única per a totes les construccions. Així, proposen una projecció quantificacional encapçalada per *de*: vg. (52) (que repetim per comoditat).

(52)

Aquestes lingüistes proposen l'estructura de (52) basant-se en el paral·lelisme amb construccions de quantificació a distància (*Jean n'a pas beaucoup_i lu [e_ide livres]*), però no la justifiquen prou ni n'assenyalen el funcionament: no especifiquen els factors que provoquen el trasllat de l'operador buit, ni els motius pels quals aquest operador es genera com un SN a l'Spec de l'SA, ni per quina raó aquest SN no és mai explícit, ni quins són els mecanismes pels quals l'adjectiu i el nom que modifica concorden, ni com es regula aquesta concordança (ja hem vist que, segons la posició de *de SA*, s'estableix concordança o no). En definitiva, no deriven l'estructura de principis

generals, sinó que la proposen per a donar compte d'un fenomen concret. Tot plegat li dona un aire massa estipulatiu. Tanmateix, aquí no qüestionarem l'estructura proposada per Hulk i Verheugd. Sigui quina sigui l'estructura que explica el funcionament de *de SA* en francès, no serà vàlida per a les dades del català, que mostren un comportament diferent.

Efectivament, topem amb dificultats a l'hora d'aplicar l'anàlisi de Hulk i Verheugd al català per les diferències interlingüístiques. En comparar les dues llengües, hem constatat que *de SA* no té la mateixa distribució en català que en francès, ni tampoc, tal com es desprèn d'aquest fet, la mateixa interpretació. I els pocs casos comuns no són assimilables, si més no en termes semàntics, a la nostra construcció.

Però abans d'entrar en detalls, volem assenyalar un problema general greu que qüestiona d'entrada l'adequació de l'estructura de (52) per al català: en aquesta estructura no hi ha espai estructural per a un modificador de l'adjectiu ja que l'SN ocupa la posició d'especificador.²⁰ No sabem si en francès l'adjectiu de la seqüència *de SA* pot ser modificat –a tots els exemples de Hulk i Verheugd (1994) els adjectius apareixen sense modificador–, però en català és un fet que la presència d'un modificador de l'adjectiu és absolutament gramatical. En són un exemple les frases de (57), on els adjectius són modificats pels adverbis *ben*, *mig* i *molt*:

- (57) a. N'he portat dues de *ben* plenes i una de *mig* buida.
b. N'he vist alguns de *molt* verds.

Un cop feta aquesta observació, podem passar a comentar cada construcció. Discutirem primer la construcció B i, seguidament, les construccions A i C, per tal com estan relacionades.

Pel que fa a la construcció B, no hi ha correlat en català: les oracions reduïdes existencials del català no presenten *de SA* a diferència del que passa en francès. Compareu els exemples de (58):

- (58) a. Hi ha dues pizzas (*de) calentes.
b. Il y a deux pizzas *(de) chaudes.

---

²⁰ Agraïm a G. Rigau aquesta observació.

Hulk & Verheugd proposen d'analitzar l'adjectiu de (58) com a predicat d'una oració reduïda quan *de* és present. Es basen en l'ambigüitat de frases com la de (59a):

- (59) a. Il n'y a que trois places de libres.
b. 'Ce n'est que trois places qu'il y a de libres.'
c. 'Ce n'est que trois places de libres qu'il y a.'

(59a) pot tenir una interpretació on l'SN forma una oració reduïda existencial amb *de SA* (59b) i una interpretació on *SN de SA* forma un sintagma nominal (59c).²¹

Aquesta ambigüitat no es produeix quan l'SA apareix nu, sense *de*. L'SA s'interpreta llavors necessàriament dins l'SN. Observeu (60):

- (60) Il y a quelques chemises (*de) bleues.

(60) és agramatical amb *de* perquè les oracions reduïdes existencials requereixen adjectius que denotin propietats transitòries com a predicats i *bleu* no ho és pas. Només els adjectius stage-level com ara *chaud* poden ser predicats existencials i, en aquest cas, han d'anar precedits de *de*.

L'anàlisi d'oració reduïda existencial amb l'SA com a predicat creiem que no és aplicable al català, independentment que en aquesta llengua no hi aparegui *de*. Per a nosaltres, l'exemple de (58a) no és ambigu en català: es tracta d'una única construcció, que no fa distinció entre els dos tipus d'adjectius. En català l'SA és sempre dins el nominal.

---

²¹ Fixeu-vos que l'exemple (58b) és agramatical sense *de*. La construcció amb *y avoir* requereix *de* davant certs adjectius: els que denoten una qualitat transitòria o, en la terminologia de Kratzer (1989), adjectius stage-level. Els adjectius que denoten propietats permanents (adjectius individual-level) rebutgen *de*, com podeu comprovar a l'exemple (60).

Segons l'exemple (59a), que donen aquestes autores, potser (58b) també és ambigua entre una interpretació on *de SA* és el predicat d'una oració reduïda existencial i una altra on *SN de SA* formen un sintagma nominal (no ho hem pogut contrastar amb parlants nadius).

Un altre argument per analitzar *de SA* com a predicat en francès són les clàusules absolutes, on l'SA fa clarament de predicat secundari. Com mostren els exemples de (61), en aquestes construccions *de* precedeix també l'SA en francès, però no ho fa en català.

- (61) a. Amb [OR un nen malalt], no hi hem pas pogut anar.
b. Avec [OR un enfant de malade], je n'ai pas pu venir.²²

En la construcció B, el català només manifesta *de* quan el N no és explícit, però tampoc en aquest cas no es dona el paral·lelisme amb el francès: tot i que *de* hi és present, no es distingeix entre els tipus d'adjectiu ni l'SA s'interpreta com a predicat. Observeu (62):

- (62) a. N'hi ha [SN dues de calentes]
b. N'hi ha [SN algunes de blaves]

(62) mostra que no hi ha restriccions pel que fa al tipus d'adjectius: hi són admesos els stage-level com ara *calentes* i també els individual-level com ara *blaves*. Així mateix, cap de les frases de (62) no és ambigua i l'única interpretació és la que correspon a l'SA dins el nominal: només hi ha dues pizzes –posem per cas–, les quals són calentes i, semblantment, hi ha tan sols algunes bruses –per exemple–, les quals són blaves.

Passem ara a discutir la construcció A. La comparació amb el català porta als mateixos resultats que amb la construcció B: el català no manifesta *de* en cap dels casos especificats per al francès. Si bé hi ha alguna excepció amb els pronoms interrogatius, sembla que podria analitzar-se com a exemples de la construcció C, tot i que no és clar. Vegem-ho.

Comencem pels contextos de focalització. En català no hi ha una construcció exactament equivalent a *ne...que* del francès, el que més s'hi assembla és *no...més que* (d'ús restringit), on no apareix *de SA*, o bé *...sinó...*, on la preposició tampoc no hi és.

---

²² També pot ser que en francès no hi aparegui *de*, però aleshores la interpretació és diferent. La manca de *de* fa que l'SA s'interpreti dins l'SN *un enfant*. En absència de *de* no tenim una oració reduïda que implica causalitat pel que fa a la clàusula principal ('no he pogut venir perquè un dels nens està malalt'), sinó que es tracta d'un modificador del nom dins d'un SP que és un adjunt pertanyent a la frase que conté *venir* ('no he pogut venir amb un nen que està malalt') (c.p. Nathalie Sanchez Lefebvre).

- (63) a. ?? No hi ha més que dues pizzas (*de) calentes.²³
b. No hi ha sinó dues pizzas (*de) calentes.

En contextos de focus contrastiu, la *de* és igualment absent en català:

- (64) He llegit DUES revistes (*d')interessants.

De fet, en català focalitzaríem el quantificador utilitzant al mateix temps l'estratègia de la cliticització amb *en* o bé emfasitzaríem també el nom (DUES REVISTES). La frase de (64) ens resulta un xic estranya.

Amb el clític *en* sembla que es trenca la contraposició sistemàtica entre el català i el francès que havíem constatat fins ara pel que fa a l'aparició de *de*. A primera vista sembla que hi ha una correlació exacta entre els exemples francesos amb l'element *de* en contextos de pronominalització de *en* (vg. (53c)) i els corresponents catalans, que també contenen *de* (és la nostra construcció). Això no obstant, ja hem avançat que la interpretació de les frases en una i altra llengua és diferent, i que hi ha exemples en francès sense l'element *de* en concurrència amb *en*.

En francès, doncs, *de* hi pot aparèixer o no, si bé la interpretació és diferent en cada cas com ja havia observat Milner (1978) (el citen Hulk i Verheugd). Compareu les frases de (65):

- (65) a. J'en ai vu un de bon.
b. J'en ai vu un bon.

(Milner, 1976, 1978)

(65a) implica que he vist altres films que no eren pas bons. (65b), en canvi, no té pas aquesta implicació. En paraules de Milner, citades per Azoulay (1985: 31), la primera implica "une

---

²³ Aquesta frase no és gaire bona, però si més no hi ha un contrast motivat per la presència *versus* absència de *de*. Aquesta construcció és molt estranya en català i sembla limitar-se a oracions amb el verb *ser*: *No és més que un nen*, això no ho pot entendre, *No és més que un aprenent*.

opposition de l'objet désigné par rapport à d'autres objets de la même classe, (...) implique l'opposition d'un film (et un seul) à des films qui ne sont pas bons" (Milner, 1976: 151). Aquesta implicació no es troba pas en la segona frase, com ja hem assenyalat.²⁴

En català, tot i la presència de *de*, la interpretació és la segona, la corresponent a l'exemple sense *de* del francès (vg. (65b)).

(66) N'he vist una de bona.

(66) no implica que hagi vist altres pel·lícules que no eren bones. Tant pot ser que haguem vist més d'una pel·lícula com que tan sols n'haguem vist una. Per tant, (66) s'assimila a (65b) i no pas a (65a).

Cal dir que en francès no sempre són possibles les dues construccions, una amb *de* i l'altra sense *de*.²⁵ Observeu (67):

- (67) a. * J'en ai acheté un de bleu.
b. J'en ai acheté un bleu.

---

²⁴ En italià també hi ha la doble possibilitat respecte a la presència de *de*:

- (i) a. Ne voglio alcune di belle.
b. Ne voglio alcune belle.
(Cordin, 1988: 638, ex. 33)

Cordin remarca igualment l'existència de diferències en la interpretació entre les dues frases, però no en termes d'implicació com fa Milner (1978) per al francès, sinó atenent al conjunt d'elements que l'adjectiu modifica. A (ia) l'adjectiu es refereix al conjunt sencer d'objectes, del qual el quantificador n'especifica un subconjunt, mentre que a (ib) l'adjectiu es refereix al subconjunt d'objectes especificat pel quantificador. Per a més informació, vegeu l'original.

En català, l'exemple de (ii) s'equipara a (ib) i no pas a (ia), tot i que conté *de*:

- (ii) En vull algunes de boniques.

Boniques caracteritza el subconjunt d'elements denotat pel quantificador, i no pas el conjunt total que representa el clític *en*. És a dir, si parlem d'unes flors, no totes les flors a què ens referim són boniques. Les que vull, que en són un subconjunt, sí que són flors boniques.

²⁵ Agraïixo a Nathalie Sanchez Lefebvre la confirmació d'aquest contrast.

Com mostra la agramaticalitat de (67a), els contextos de pronominalització de *en* no sempre admeten l'aparició de *de*. La construcció sense *de*, en canvi, no té restriccions i sembla, doncs, que és més neutra.

Sospitem que les restriccions són les mateixes que en el cas de predicats existencials (*y avoir*) en què només són possibles un tipus d'adjectius, això és, adjectius stage-level, tot i que no és del tot clar. L'exemple (65) mateix n'és un contraexemple. Caldria un estudi més aprofundit per a poder-ho determinar, però això ja queda fora de l'abast del nostre treball.

Quant a l'aparició de *de SA* amb pronoms indefinits i interrogatius en català, les dades no són tan clares: en alguns casos hi ha vacil·lació en l'aparició de *de* i, d'altra banda, es fa difícil de determinar si es tracta de la construcció A o la C. Vegem primer alguns exemples del francès i després els equivalents del català:

- (68) a. J'ai parlé à *quelqu'un* d'intelligent.
b. J'ai proposé *quelqu'un* de compétent pour ce poste.
c. J'ai lu *quelque chose* d'intéressant.
d. *Qui* as-tu rencontré de sérieux?
e. *Qui* d'intéressant as-tu vu?
f. De *quoi* as-tu parlé de neuf?
g. À *quoi* de passionnant as-tu rêvé?
h. Il n'y a *personne* de sérieux dans cette salle.
(Azoulay, 1985: 35)
i. *Rien* n'est arrivé d'extraordinaire.
j. *Rien* d'extraordinaire ne s'est produit.
(Azoulay, 1985: 35)

Hulk i Verheugd (1994), seguint Azoulay (1985), analitzen *de SA* dins l'SN quan el pronom i *de SA* apareixen adjacents a la frase: amb pronom indefinit a (68a-c), amb interrogatius a (68e,g) i amb pronoms negatius a (68h,j). Quan *de SA* no és adjacent al pronom, és tractat com un element independent.²⁶

---

²⁶ Azoulay (1985:38-45) utilitza diverses proves per determinar si el pronom i *de SA* formen un mateix constituent

En català les possibilitats de distribució són més reduïdes que en francès. Amb pronoms interrogatius no hi pot haver mai adjacència (els exemples corresponents a (68e) i (68g) són agramaticals), i la *de* hi és obligatòria. En canvi, amb pronoms indefinits *de* no apareix: amb la forma animada *algú* no apareix mai, amb la forma inanimada *quelcom* hi ha una variació mínima que es pot reduir –creiem– a casos lexicalitzats. Els corresponents negatius es comporten de la mateixa manera.

De fet, *algú* i *ningú* no admeten fàcilment de ser modificats per un SA –vagi precedit de *de* o no–, a diferència dels corresponents no animats *quelcom* o *res*. D'entrada podríem pensar que és a causa del seu valor no específic que rebutgen modificadors que restringeixin la seva referència, però aquesta restricció no s'aplica de forma general: tots aquests elements admeten SP i també oracions de relatiu. I ja hem vist que només un subconjunt (els indefinits animats) rebutja els SA.²⁷ No tenim cap explicació d'aquest fenomen. Sigui com sigui, el que és clar és que no admeten *de*, com ja hem esmentat.

A (69) es poden veure els exemples corresponents a (68) en català:

- (69) a. ? He parlat amb *algú* (*d')interessant.
b. ? He proposat *algú* (?/*de) competent per a aquesta plaça.
c. He llegit *alguna* cosa (*d')interessant.

---

o no: avantposició de *de SA* (només possible si *de SA* és un constituent independent), oracions clivellades i subjectes d'oracions reduïdes (clàusules absolutes) (en aquestes dues darreres es demostra que *N de SA* formen un constituent).

²⁷ Sembla que un SA pot modificar *algú* o *ningú* sense problemes només quan la interpretació és no específica:

- (i) Això ho haurà de fer algú alt/jove/competent/coneixedor del problema.
(ii) No he vist passar ningú baix amb ulleres.

Les frases d'(i) i (ii) només poden parafrasejar-se amb oracions de relatiu en subjuntiu en lloc de l'SA, com podeu comprovar a (iii) i (iv):

- (iii) Això ho haurà de fer algú que sigui alt/jove/competent/ coneixedor del problema.
(iv) No he vist passar ningú que fos baix amb ulleres.

Dono les gràcies a Gemma Rigau per aquesta observació.

- c'. He llegit *quelcom* (d')interessant.
- d. *Qui* t'has trobat de seriós?
- e. * *Qui* (d')interessant has vist?
- f. De *què* has parlat *(?de) nou?
- g. * Amb *què* (d')apassionant has somniat?
- h. ? No hi ha *ningú* (*de) seriós en aquesta sala.
- i. *Res* no ha passat d'extraordinari.
- j. *Res* (d')extraordinari no ha passat.²⁸

Donem altres exemples del català per mostrar amb més dades el funcionament d'aquests elements en aquesta llengua.

- (70)
- a. ? M'han presentat *algú* (*d')interessant.
  - b. ? Han contractat *algú* (*d')inexpert.
  - c. Els claudàtors s'usen per marcar *quelcom* (d')intercalat en un text. (Solà, 1994: 210)
  - d. *Qui* coneixes *(d')intel·ligent?
  - e. *Qui* vindrà *(de) nou?
  - f. *Què* has llegit *(d')entretingut?
  - g. *Què* t'han regalat *(d')útil?
  - h. ? No m'han presentat *ningú* (*d')interessant.
  - i. No farem *res* ??(de) bo.
  - j. No he menjat *res* ??(de) calent avui.

Els judicis de gramaticalitat no són del tot clars, però es compleix la tendència que hem assenyalat. La conclusió a què arribem a partir de les dades és que en català, amb interrogatius apareixen SA dislocats (*de SA* independents) –es tracta, doncs, de la construcció C–; amb *algú* i *ningú* l'SA es realitza nu i és dins el nominal (restringeix la referència vaga del pronom, la fa més concreta); i pel que fa a *quelcom* i *res*, tot i semblar que es tracta d'un cas a cavall de les dues

---

²⁸ Aquestes frases amb *res* inicial només són bones si emfasitzem *res* a (69i) o *res d'extraordinari* a (69j), en català. L'ordre més neutre és amb el pronom indefinit postverbal, però aleshores no hi ha diferència entre les dues frases perquè en tots dos casos hi ha adjacència entre el pronom i *de SA*:

(i) No ha passat *res d'extraordinari*.

construccions, creiem que s'assimilen amb els altres pronoms indefinits i l'SA és igualment dins el nominal (tant si hi ha *de* com si no hi és).

En tots aquests exemples, la concordança de l'adjectiu amb el nom que modifica no serveix com a estratègia discriminatòria que ens permeti identificar el tipus de construcció: la A amb concordança, la C sense. Els elements nominals modificats per l'adjectiu tenen el gènere i nombre per defecte: masculí singular, que és justament el que pren l'adjectiu quan no concorda.

Podem recórrer a altres proves, però. Una és l'entonació amb què es pronuncien aquests exemples amb *de SA*, pròpia de la dislocació a la dreta: *de SA* es diu amb un tot més baix i fins i tot pot anar precedit d'una petita pausa, igual com els elements que es disloquen a la dreta.²⁹

Un altre argument a favor de considerar *de SA* com un element dislocat, a part de l'entonació pròpia d'aquestes construccions, és que tots els casos amb *de SA* a la dreta tenen l'equivalent amb *de SA* dislocat a l'esquerra. Quan la frase resulta estranya, ho és igualment l'equivalent amb dislocació a l'esquerra. A més, *de SA* pot anar precedit d'un altre element dislocat a la dreta. Podeu comprovar-ho en els exemples següents:

- (71) a. De seriós, qui t'has trobat? (cf. (69d))
b. D'intel·ligent, qui coneixes? (cf. (70d))
c. De nou, qui vindrà? (cf. (70e))
d. D'entretingut, què has llegit? (cf. (70f))
e. D'útil, què t'han regalat? (cf. (70g))
- (72) a. Qui t'hi has trobat, a la festa, de seriós?
b. Qui hi vas conèixer, al curs, d'intel·ligent?
c. Qui hi vindrà, a l'escola, de nou?
d. Què hi has llegit, a la biblioteca, d'entretingut?
e. Què li han regalat, a la Marta, d'útil?

---

²⁹ En els exemples d'Azoulay (1985), la seqüència *de SA* va precedida d'una coma. En donem alguna mostra:

- (i) a. Qui a parlé, de sérieux?
b. Qui as-tu rencontré, de sérieux?
c. Qu'as-tu fait, d'intéressant?
(Azoulay, 1985:216, ex. 4.135)

Pel que fa a la interpretació, l'SA que concorre amb pronoms interrogatius en català satisfà les característiques semàntiques que caracteritza la seqüència *de SA* en francès: l'SA defineix un conjunt d'elements i la referència del pronom n'és un subconjunt. És, doncs, l'únic cas de *de SA* dels descrits per Hulk i Verheugd en francès que té un correlat exacte en català. No entrem en la qüestió sobre la viabilitat de l'estructura proposada per aquestes lingüistes, ja sigui en francès o en català. Però el cert és que la mateixa estructura –o la mateixa explicació o principis– que doni compte de *de SA* en francès, explicarà igualment aquestes dades del català (*de SA* en concurrència amb pronoms interrogatius).

En la secció següent, dins l'apartat 3.1, tornarem a tractar dels SA dislocats i els compararem amb la nostra construcció. Veurem que els SA precedits de *de* de les construccions d'el·lipsi nominal i els SA dislocats comparteixen algunes característiques i també manifesten diferències. Algunes d'aquestes diferències ja han estat apuntades en aquest apartat i l'anàlisi presentada per Hulk i Verheugd dona compte justament d'un aspecte que la nostra construcció no comparteix amb la de l'SA dislocat ni amb les estructures del francès: la interpretació quantificacional. Per això no és adequada per explicar la construcció que ens ocupa: *de SA* en contextos d'el·lipsi nominal en català. En la darrera secció, però, discutirem si aquestes diferències són tan importants que descarten la possibilitat d'una anàlisi unitària de *de SA* en català que expliqui els SA dislocats i també la nostra construcció basada en els trets comuns.

Resumint, Hulk i Verheugd proposen una anàlisi de *de SA* en francès, segons la qual *de* és el nucli d'una projecció quantificacional que selecciona l'SA. El caràcter quantificacional explica la distribució de *de SA*: es legitima només en contextos quantificacionals. En català hi ha un sol cas que s'adigui exactament a les dades del francès i que pugui ser explicat, per tant, dins la mateixa anàlisi. No és pas el cas de *de SA* en contextos d'el·lipsi nominal en català, que no té la mateixa interpretació de quantificació.

3. DE + SA: DELIMITACIÓ DE LA CONSTRUCCIÓ ANALITZADA

En aquesta secció ens proposem de delimitar les dades que volem explicar a partir de la comparació del paradigma de què partim, compost per nominals amb nom el·líptic amb SA precedit de *de*, amb altres construccions en què també hi apareix *de* en català: frases amb elements dislocats i frases amb partitius. En donem una mostra a (73a) i (73b), respectivament:

- (73) a. *De llibres, n'he llegit dos aquesta setmana.*
b. *Et torno dos dels llibres que em vas deixar.*

Aquestes construccions tenen en comú amb la nostra que contenen quantificadors indefinits (numerals i quantitatius com ara *algun, molt, cap*, etc.) i que la pronominalització és amb el clític *en*.³⁰ A l'apartat 3.1 tractem de les dislocades i a l'apartat 3.2, dels partitius.

3.1. De davant d'elements dislocats

En català, *de* precedeix tot constituent dislocat³¹ que no té el tret [+definit], és a dir, que no és un nominal definit. Compareu (74), sense *de*, amb (75-78), tots amb *de*:

- (74) a. *Els mitjons, els he posat al calaix.*
b. *L'aigua, la vols fresca o natural?*
(75) a. *De mitjons, en tinc molts.*

---

³⁰ Cal especificar que *en* també pot representar constituents dislocats que no són nominals: adjectius amb la funció d'atribut, si bé aleshores *en* competeix amb altres pronoms: *ho* o *hi*.

³¹ Entenem per estructura dislocada aquella frase que presenta en una posició perifèrica de l'esquerra –o també de la dreta– un constituent no emfàtic que és reprès intraoracionalment per un pronom clític. Ens referim a la *Clitic Left Dislocation*, que Cinque (1990) distingeix d'una construcció semblant anomenada dislocació a l'esquerra amb tema penjant (*Hanging Topic Left Dislocation* en la terminologia de Cinque, corresponent a la *Left Dislocation* de l'anglès). Aquesta segona construcció de dislocació es diferencia de la primera, entre altres coses, en el fet que l'element de represa pot ser també un pronom fort o un sintagma ple a part d'un clític, i que el constituent dislocat té sempre la forma d'un SD o SN, tot i que es correspongui amb un SP dins la frase.

(i) són exemples de dislocació amb tema penjant:

- (i) a. *La Maria, en Joan no li agrada.*
b. *La bibliografia? No sé com abordar aquest garbuix.*
c. *Quella cità, non sono mai estato là.*

- b. D'aigua, te'n portaré de seguida.
- (76) a. D'amable, ho és molt.
- b. Que n'és, de feliç!
- c. N'està tothora, de contenta.
- d. Que n'estava, de cansada!
- e. No s'hi va posar gaire, de contenta.
- f. De net, hi va bastant.
- g. D'antipàtic, s'hi ha tornat amb el temps.
- h. D'intel·ligent, la Gemma, la hi considero força.
- i. De trempat, en Pere, l'hi trobo molt.
- (77) De ràpid, hi va molt.
- (78) De menjar, menja força per l'edat que té.

Tots aquests exemples comparteixen una característica: l'element precedit per *de* correspon a –o té relació amb– un element de dins la frase que es troba sota l'abast d'un quantificador. En la posició de base s'hi genera un clític, que s'incorpora al verb. Com que no existeix cap clític que pugui referir-se a un verb, a (78) el corresponent dins la frase a l'element dislocat es realitza com un verb flexionat.

La construcció que ens ocupa compleix aquestes característiques: l'article indefinit o quantificador domina una projecció a què correspon el clític *en* i també l'element dislocat. El material que està dislocat és precedit per *de* i també el que queda dins la projecció nominal amb N buit.

Així, a (79) apareix *de* davant la projecció dominada pel quantificador: cf. (75).

- (79) a. De mitjons, en tinc molts de curts.
- b. D'aigua, te'n portaré de seguida de fresca.

El paralel·lisme que hem observat pel que fa a la presència de *de* entre els elements dislocats i l'SA de dins la frase es manté també en els casos en què *de* no hi és: l'absència de *de* es produeix

en les mateixes circumstàncies, a saber, davant d'un SP o una oració de relatiu. Observeu (80) i (81):

- (80) a. Amb botons, n'he comprat dues.
b. Sense tanca, no n'he comprat cap.
c. Que funcioni amb energia solar, no n'he vist cap.
- (81) a. N'he comprat dues amb botons.
b. No n'he comprat cap sense tanca.³²
c. No n'he vist cap que funcioni amb energia solar.

D'altra banda, en castellà no apareix *de* en cap d'aquestes construccions amb element dislocat:

- (82) a. Calcetines, tengo muchos.
b. Agua, te traeré enseguida.
- (83) a. Amable, lo es mucho.
b. Contenta, lo está siempre.
- (84) Comer, come bastante para la edad que tiene.³³

---

³² Tot i que l'element dislocat o de dins el nominal sigui un SP, la presència de *de* té un cert grau d'acceptabilitat si no és adjacent amb la preposició de l'SP. Observeu el contrast entre (i) i (ii):

- (i) a. * D'en condicions, no me n'han donat cap.
b. * No me n'han donat cap d'en condicions.
- (ii) a. ? D'absolutament en condicions, no me n'han donat cap.
b. ? No me n'han donat cap d'absolutament en condicions.

³³ El paradigma d'exemples és més pobre en castellà que no pas en català per tal com les possibilitats de dislocar constituents és més reduïda en castellà: en aquesta llengua, ni els SA predicatius ni els adverbis no admeten de ser dislocats. Probablement hi influeix la manca de clíctic corresponent a aquests constituents.

Sembla que també cal atribuir a la manca de clíctic d'objecte corresponent a *en* la agramaticalitat de frases com les d'(i):

- (i) a. * Calcetines, tengo muchos rotos/a rayas.
b. * Agua, te traeré enseguida fresca/con hielo.

L'única manera de salvar aquestes frases és fent ús del clíctic d'acusatiu, com es pot veure a (ii):

- (ii) a. Los calcetines, muchos, los tengo rotos/con agujeros.
b. El agua, te la traeré fresca/con hielo.

Aquesta estratègia del castellà ha rebut el nom de *reciclatge de clíctic* (Clitic Recycling) a Longa, Lorenzo i Rigau (1994), que n'estudien l'ús que en fa l'asturià, el galleg i alguns dialectes del castellà en les frases existencials i

I tampoc no apareix *de* davant l'SA de dins la frase en contextos d'el·lipsi nominal, com ja sabem.

La correlació entre les diferents aparicions de *de* en català i la sistemàtica absència de *de* en el castellà que es desprèn dels exemples anteriors apunten cap a la identificació de la *de* de totes dues construccions. Si ampliem la comparació a altres llengües romàniques, però, veurem que aquesta correlació es perd. D'altra banda, si observem amb atenció el funcionament i la interpretació dels elements dislocats i de *de SA* de dins la frase, percebrem diferències que qüestionaran la identificació de les dues *de*. Ho examinarem en els propers punts.

3.1.1. Variació distribucional a les llengües romàniques

Pel que fa a altres llengües romàniques com el francès i l'italià, la situació és més complexa que en català o en castellà. Dins la frase, *de* pot precedir l'SA o no, donant lloc –com ja hem vist a 2.3– a construccions diferents. Davant dels elements dislocats, també hi ha variació. Quan es tracta d'elements dislocats no nominals, *de* no apareix mai ni en italià ni en francès.³⁴ En canvi, davant de nominals dislocats, *de* és sovint opcional en italià –*de* sempre és possible i en algun cas, obligatòria³⁵ i en francès, *de* és obligatòria. Ho il·lustrem amb alguns exemples:

- (85) a. Stupido, Giorgio lo è sempre stato.
b. Snnoiatti, non lo sembravano affato.

(Benincà, 1988: 186)

---

locatives (*No las había* versus *No n'hi havia*). En les seves paraules, els clítics d'aquestes frases, "being accusative clitics from a morphological point of view, act as partitive clitics in such context" (p. 15). Els clítics d'(ii) s'adiuen perfectament a aquesta descripció.

³⁴ En francès i italià, les possibilitats de dislocar elements que no siguin nominals són, com passa en castellà, més reduïdes que no pas en català.

³⁵ Segons Cardinaletti i Giusti (1990), l'opcionalitat de *di* davant de l'element dislocat és només aparent, i ve determinada pel tipus de dislocació: amb *di* si és una dislocació a l'esquerra i sense *di* si es tracta d'un dislocació amb tema penjant. Els contextos on la interpretació de tema penjant queda exclosa confirmen la hipòtesi de l'obligatorietat de *di* en les dislocacions a l'esquerra. Aquest és el cas quan el constituent dislocat en qüestió no és el primer (ia), o és dislocat en una oració subordinada (ib), o és dislocat a la dreta (ic):

- (i) a. Gianni, *(di) libri, ne ha letti molti.
b. il fatto che, *(di) libri, ne abbia letti molti...
c. Gianni ne ha letti molti, *(di) libri.
(Cardinaletti i Giusti, 1990: 14, ex. 61)

- (86) a. (Di) sedie, ne abbiamo portate molte nel magazzino.
 b. (Di) studenti, ne ho visto alcuni vicino alla biblioteca.
 c. (Di) libri, possiamo schedarne dieci facilmente.

(Benincà, 1988: 165, ex. 70)³⁶

- (87) a. Il en a deux, de soeurs.
 b. Elle en a plusieurs, de chats.
 c. Vous en avez vraiment une petite, de maison.

(Kayne, 1975: 113, ex. 152)

Sembla que la correlació s'estableix, doncs, entre la *de* dels elements dislocats i el clític *en*, i la *de* que apareix dins el nominal precedint l'SA en queda al marge com un fenomen independent. En català, en italià i en francès, hi ha el clític *en* i davant dels nominals dislocats hi apareix –o hi pot aparèixer– *de*. En canvi, en castellà no tenen cap clític corresponent a *en* i *de* és absent en els elements dislocats.

Un argument a favor del lligam entre el clític *en* i l'element *de* de les dislocades és la impossibilitat que *di* concorri amb un clític que no sigui *ne*, en contextos en què és possible substituir *ne* per un clític d'objecte. Compareu (88) amb (89):

- (88) a. (Di) riso, ne mangiamo spesso.
 b. (Di) funghi, ne porterò Giorgio.
 (89) a. (*Di) riso di questa qualità, lo mangiamo spesso.
 b. (*Di) funghi così belle, li trovi solo sul Montello.

(Benincà, 1988: 72, ex. 111, 114))

En la dislocació de l'objecte en italià, és possible de tenir, en comptes de *ne*, el clític d'objecte definit quan l'objecte sense article és modificat per un sintagma restrictiu. En aquests cas, però, no s'admet *di* davant del nom dislocat, com mostren les frases de (89). Noteu que en català tots aquests exemples es pronominalitzarien amb *en*, i *de* hi seria sempre gramatical:

---

³⁶ Segons P. Benincà, "il nome dislocato può essere facoltativamente, o preferibilmente, preceduto dalla preposizione *di*" (Benincà, 1988: 165). Vegeu, però, la nota anterior.

- (90) a. D'arròs, en mengem sovint.
 b. De bolets, en portarà en Giorgio.
- (91) a. D'arròs d'aquesta qualitat, en mengem sovint.
 a'. * Arròs d'aquesta qualitat, el mengem sovint.
 b. De bolets tan bonics, només en trobo al Montello.
 b'. *Bolets tan bonics, només els trobo al Montello.

Resumint, existeix una correlació entre la distribució de *de* a les dislocades i la del clític *en* a les llengües romàniques que hem tractat: *de* i el clític *en* són presents en català, italià i francès, i, en canvi, el castellà no manifesta cap dels dos elements. Pel que fa a la *de* que precedeix SA dins la frase (la nostra construcció), el català contrasta amb la resta de llengües romàniques en ser l'única que manifesta *de* en aquest context.³⁷

3.1.2. Valor semàntic de l'adjectiu

Pel que fa al funcionament i a la interpretació dels constituents dislocats precedits per *de* i dels nominals amb *de SA* de dins la frase, també hi ha diferències. Observeu el paradigma següent, en què aparentment la mateixa seqüència *de SA* mostra una distribució diferent dins la frase:

- (92) a. *De petit*, n'he comprat un.
 b. *De petit*, he comprat un clauer.
 c. De clauer, n'he comprat un *de petit*.

Cada exemple correspon a una construcció diferent, com veurem de seguida. La contraposició que ens interessa de remarcar ara és la de (92c) respecte a (92a,b), per mostrar que la nostra construcció és diferent de la d'un constituent anteposat. Ara bé, també hi ha divergències entre (92a) i (92b): són dos tipus diferents de frase amb dislocació. Començarem per determinar els trets sintàctics que les diferencien i en acabat, les compararem en bloc amb l'exemple (92c).

Vegeu els paradigmes següents, els quals mostren judicis de gramaticalitat complementaris, on (93) correspon a (92a) i (94) correspon a (92b):

---

³⁷ Els casos de *de SA* interns a la frase de l'italià i del francès no els tenim en compte per tal com no equivalen a la construcció catalana que estudiem, com ja hem argumentat en la secció anterior, a l'apartat 2.3.

- (93) a. De boniques, n'he vist dues.
 b. * he vist dues esglésies.
 c. * he vist aquestes esglésies.
 d. he vist aquestes.
- (94) a. De bonic, * n'he vist dues.
 b. he vist dues esglésies.
 c. he vist aquestes esglésies.
 d. * he vist aquestes.

A (93), la presència d'un nominal plenament realitzat provoca agramaticalitat (vg. (93b,c)), mentre que la represa per un pronom o un determinant "nu" és ben formada (vg. (93a,d)). A (94), es produeix el fenomen contrari.

D'aquestes dades es dedueix que *de boniques*, a (93), conté un N⁰ buit, la referència del qual és 'esglésies'. És a dir, es tracta d'un SN dislocat, però amb nom el·líptic. Així s'explica la concordança en femení plural. Podem substituir el constituent dislocat per un SN ple com *d'esglésies boniques* i obtenim els mateixos resultats. En canvi, *de bonic*, a (94), no manifesta concordança. Podríem deduir que el constituent dislocat no conté cap categoria buida, que és merament un SA que es troba en una posició perifèrica. Aquesta hipòtesi és problemàtica, però, perquè no distingeix entre aquests SA relacionats amb nominals dins la frase i els SA que corresponen a atributs o complements predicatius. Una altra possibilitat és considerar que dins l'SA *de bonic* també hi ha una categoria buida nominal, si bé de referència arbitrària.

(94) no constitueix cap exemple de dislocació a l'esquerra canònica com els que presentàvem a (74-78) ja que l'element anteposat no és reprès a dins la frase per cap pronom clític, sinó per tot un nominal: *dues esglésies* o *aquestes esglésies*. Tampoc no es tracta d'un cas de dislocació a l'esquerra amb tema penjant, l'altre tipus de dislocació assenyalat per Cinque. En tots dos tipus de dislocacions, l'element de represa dins la frase, ja sigui únicament un clític –com en el primer tipus– o pugui ser també un pronom fort o un sintagma ple –com en el segon–, equival al constituent dislocat. Entre l'element de represa i el constituent dislocat, hi ha una identitat de referència –o, si més no, fan referència a objectes del mateix tipus.

La identitat semàntica no s'obté a (94), amb un SA sense concordar anteposat. *Bonic* denota un conjunt obert d'elements caracteritzats per la propietat de la bellesa (un tipus d'elements), i *dues esglésies* o *aquestes esglésies* fan referència a elements pertanyents a aquest conjunt, a uns objectes concrets (individus). L'adjectiu crea un àmbit de referència dins del qual s'inclou el nominal de dins la frase i en aquest sentit podem afirmar que (94) té més semblances amb les construccions del francès amb *de SA* independent que hem tractat a l'apartat 2.3, que tenien un correlat en català quan *de SA* concorria amb pronoms interrogatius (recordeu ex. de (69, 70) corresponents). Observeu el paral·lelisme entre les frases següents:

- (95) a. Qui coneixes *de competent/d'alt*?
b. *De competent/d'alt* conec en Joan.
- (96) a. Què hi ha *d'interessant/de fàcil d'entendre*?
b. *D'interessant/de fàcil d'entendre* hi ha aquests llibres d'aquí.

En certa manera, també a (93) l'element de represa denota un subconjunt dins el conjunt denotat pel constituent dislocat. En aquest cas, però, el conjunt està format per objectes de referència concreta, especificats pel nom *esglésies*, caracteritzats pel tret *bonic*, i dins la frase es quantifiquen o s'identifiquen diversos objectes que són membres d'aquest conjunt. La identitat semàntica consisteix, doncs, en el fet que tant a la posició perifèrica com dins la frase, els nominals denoten objectes del mateix tipus: esglésies boniques.

Tant a (93) com a (94) hi ha, doncs, una idea de quantificació, que consisteix a denotar un subconjunt d'un conjunt més ampli d'elements (en la mateixa línia dels exemples del francès de l'apartat 2.3). L'adjectiu té la funció de determinar el tipus d'elements que formen el conjunt més ampli: els adjectius qualificatius hi tenen un valor classificatori, restrictiu, que serveix per a discriminar els objectes. D'aquesta manera, totes dues frases amb dislocació, a causa de la presència de l'adjectiu en el constituent dislocat, impliquen l'existència d'altres elements que no estan caracteritzats per la propietat denotada per l'adjectiu (recordeu els exemples de (65) de l'apartat 3.2). Així, a (93) hi ha la implicació que hem vist altres esglésies que no eren boniques, i de (94) es deriva que hem vist altres coses que no eren boniques. Aquestes frases poden anar seguides de frases com les de (97) i (98) respectivament:

- (97) Les altres (esglésies) no m'han agradat tant.
- (98) a. Les altres coses que he vist no eren pas boniques.
b. La resta de coses que he vist no era pas bonic.

Fixem-nos ara en la frase següent corresponent a (92c), amb un SA precedit de *de* dins la frase:

- (99) (D'esglésies,) n'he vist dues de boniques.

A (99), l'adjectiu *boniques* no té el mateix valor que a les frases anteriors. L'adjectiu no és dins l'element dislocat i per aquesta raó queda al marge de la quantificació i no provoca cap implicació (aquí la quantificació ve donada per l'element dislocat, reprès dins la frase per *en*, i el quantificador *dues*). L'adjectiu qualificatiu *boniques* caracteritza els objectes denotats pel quantificador i el seu valor no és necessàriament classificatori –i, per tant, restrictiu– sinó que pot ser predicatiu. Es pot parafrasejar per una oració de relatiu explicativa:

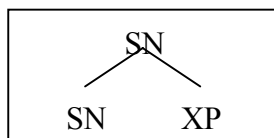
- (100) Hem vist dues esglésies, les quals eren boniques.

No s'implica que hàgim vist altres esglésies que no eren boniques, com passava a (93) i (94). El nombre total d'esglésies vistes pot ser simplement dos. En aquest cas, la continuació amb la frase (97) produiria agramaticalitat. També pot ser, és clar, que hàgim vist més de dues esglésies, però no és una implicació necessària. En aquest darrer cas, el valor de l'adjectiu seria restrictiu i es podria parafrasejar amb una oració de relatiu restrictiva:

- (101) Hem vist dues esglésies que eren boniques.

El caràcter predicatiu de l'adjectiu d'aquestes construccions ja és assenyalat per Cardinaletti i Giusti (1990). Aquestes lingüistes consideren que tot el material que queda a la posició de base després de la cliticització de *ne* en italià és una aposició a l'SN i té una estructura semblant a la d'una oració reduïda (una predicació): es tracta d'una adjunció. Vegeu l'estructura que proposen a (102):

(102)

Cardinaletti i Giusti (1990) aporten com a argument per a la seva hipòtesi les equivalències de comportament dels adjectius de les construccions d'el·lipsi nominal i les de predicació: totes dues construccions rebutgen els adjectius pre-nominals com *mer* o els valors associats a aquesta posició d'abans del nom com 'desgraciat' per a l'adjectiu *pobre*, o dit d'una altra manera, els adjectius que apareixen en aquestes construccions són els corresponents a adjectius postnominals i que poden funcionar com a atributs o predicats secundaris. D'altra banda, totes dues construccions rebutgen els adjectius que són argumentals: això ho expliquen dient que es troben dins l'SN per poder rebre paper temàtic i, per tant, no poden ser en una configuració d'aposició.³⁸

Com hem vist, doncs, l'adjectiu de (92c) té un valor predicatiu. Una prova d'això és que aquests adjectius admeten de ser modificats per un adverbi de grau com ara *molt*, *poc*, *bastant*, etc., per contrast amb els adjectius de (92a) i (92b), que rebutgen tota modificació. Compareu els exemples de (103):

- (103) a. (D'esglésies,) n'he vist dues de molt boniques.
b. * De (esglésies) molt boniques, n'he vist dues.
c. * De molt bonic, he vist dues esglésies.

Així mateix, els adjectius de la nostra construcció admeten la forma en *-lssim* i poden ser adjectius de tipus valoratiu com ara *excel·lent*, *magnífic*. És a dir, admeten adjectius de grau. Aquest no és el cas dels adjectius de dins de constituents dislocats. Observeu els exemples de (104) i (105):

- (104) a. (D'esglésies,) n'he vist dues d'antiquíssimes.
b. * De (esglésies) antiquíssimes, n'he vist dues.
c. * D'antiquíssim, he vist dues esglésies.

---

³⁸ Vegeu Cardinaletti i Giusti (1990), per a altres arguments a favor de la hipòtesi de l'aposició.

- (105) a. (De novel·la,) n'he llegit una de magnífica.
b. * De (novel·la) magnífica, n'he llegit una.
c. * De magnífic, he llegit una novel·la.

Resumint, hem constatat diferències interlingüístiques en la distribució de *de* en les dislocacions i en la nostra construcció i també diferències en la interpretació semàntica d'aquestes dues construccions. En la darrera secció veurem, però, que les semblances permeten de proposar una anàlisi que les engloba totes dues. Les diferències caldrà explicar-les, aleshores, per raons independents.

Abans compararem, però, la nostra construcció amb la construcció partitiva. Constatarem que la idea de considerar la nostra construcció com el corresponent indefinit del partitiu, que és definit, no és defensible.

3.2. *De* davant d'elements partitius

Les semblances entre la construcció partitiva³⁹ i la nostra podrien suggerir un tractament paral·lel de manera que la nostra construcció divergis únicament en el valor del tret [$\pm$ definit]. És a dir, que la nostra construcció fos el corresponent indefinit del partitiu, característicament definit. Compareu les frases següents:

- (106) a. De llibres, en tinc tres dels teus.
b. De llibres, en tinc tres de teus.

(106a) és un exemple de construcció partitiva i (106b), de la nostra construcció (que a partir d'ara també anomenarem construcció quantitativa per oposar-la a la partitiva). Aparentment, es

---

³⁹ Segons Milner (1978: 62-63), les característiques que defineixen la construcció partitiva són les següents:

- Estructura bipartita les parts de la qual estan articulades per *de*.
- La primera part és un element quantitatiu no precedit de l'article definit.
- La segona part és un nom amb determinant propi.
- Aquest darrer determinant sempre és definit.
- Interpretació semàntica pròpia: l'element quantitatiu quantifica un subconjunt del conjunt denotat pel nom o grup nominal de la segona part.

diferencien únicament en el caràcter més definit o menys definit del material que segueix la preposició. A totes dues frases hi ha un quantificador indefinit –el numeral *tres*– i un element dislocat que és reprès intraoracionalment pel clític *en*.

El paral·lelisme entre les dues construccions es manté en els exemples següents, en què el nom és explícit:

- (107) a. He llegit molts dels teus llibres.
b. He llegit molts de llibres teus.

Si examinem atentament les frases de (107), però, veurem que divergeixen en alguns aspectes. Una diferència es troba en la posició del possessiu respecte del nom: a (107a) és pre-nominal, mentre que a (107b) és postnominal. Aquest contrast es podria derivar del tret [$\pm$ definit] del nominal que segueix la *de*: amb l'article definit el possessiu és pre-nominal (i.e. *els meus llibres*), mentre que en absència de determinant o amb l'article indefinit o un quantificador, el possessiu sol ser postnominal (i.e. *uns/tres/alguns llibres meus*).

Ja és més difícil d'explicar el fet que *de* sigui obligatòria a (107a) i opcional a (107b). El contrast és més gran amb altres quantificadors com *tres*, que rebutgen absolutament la *de* en frases com la de (108b), tot i que és igualment obligatòria a les construccions partitives com la de (108a):

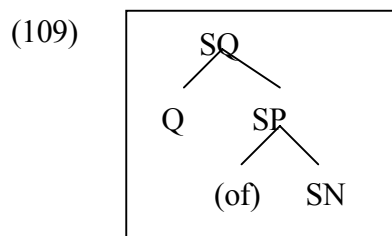
- (108) a. He agafat tres *(de)ls teus llibres.
b. He agafat tres (*de) llibres teus.

D'altra banda, des del punt de vista semàntic, aquestes dues construccions no expressen el mateix tipus de relació. En paraules de Milner (1978: 66), "... alors que les tours partitifs consistent à circonscrire un sous-ensemble dans un ensemble *déterminé*, les tours quantitatifs circonscrivent un sous-ensemble *indéterminé*, c'est-à-dire en fait la classe maximale dénotée par le nom". Efectivament, mentre que a les construccions partitives es fa referència a dos conjunts, entre els quals s'estableix una relació partitiva; a les construccions quantitatives només es fa referència a un conjunt i això anul·la la interpretació de partició. Així, a (108a) s'al·ludeix a dos conjunts, un de compost de tots els teus llibres (més de tres) i un altre que conté tres llibres. Aquest segon és

un subconjunt del primer. En canvi, a (108b) es fa referència tan sols a un conjunt de tres llibres.⁴⁰

Aquesta diferència semàntica ens sembla crucial, però n'hi ha encara d'altres que són prou significatives. Esmentarem les que assenyalen Cardinaletti i Giusti (1990), i n'afegirem unes quantes més.

Cardinaletti i Giusti (1990) argumenten en contra de l'anàlisi unificadora de Jackendoff (1968), la qual assigna la mateixa estructura (vg. (109)) als sintagmes partitius com *many of the books* i als nominals quantificats com *many books*:

Segons (109), l'antecedent de *ne* és uniforme categorialment: sempre és un SP. El fet que *of* hagi d'aparèixer quan el nominal és definit i no pugui ser present quan el nominal és indefinit s'explicaria per factors independents.

Cardinaletti i Giusti demostren per a l'italià –si bé es pot estendre al català– que només en la construcció partitiva (la que conté el nominal definit) hi ha un veritable SP; en l'altra construcció, en canvi, hi ha un SN. Els arguments que aporten són els següents: a) únicament la construcció partitiva esdevé agramatical quan s'extreu un sintagma QU o un *ne* genitiu (vg. (110) i (111), respectivament); b) només en la construcció partitiva hi ha manca de concordança entre el quantificador i el nominal definit, el qual, d'altra banda, ha de ser sempre plural (vg. (112); c) la

---

⁴⁰ Milsark (1977) és el primer que distingeix entre dos tipus de quantificadors: dèbils i forts. Només els darrers són veritables quantificadors, i per això són exclosos de les construccions existencials. Els forts són proporcionals i són els que apareixen en construccions partitives: *molts dels*, *algun dels*, etc. Els dèbils són cardinals i són els que apareixen en les construccions quantitatives: *tres*, *molts*, *algun*, etc. Vg. també Heim (1982), Diesing (1992), entre molts d'altres.

forma del quantificador és diferent en cada construcció (vg. (113)); i d) la concurrència de *ne* amb el partitiu definit indica que es tracta d'elements diferents, a diferència del que passa en la construcció quantitativa (vg. (114)).

- (110) a. *Di chi* hai comprato [SQ molti [æ quadri [SP t]]]?
b. * *Di chi* hai comprato [SQ molti [SP dei quadri [SP t]]]?
(111) a. *Ne* ho comprato [SQ molti [æ quadri [SP t]]]?
b. * *Ne* ho comprato [SQ molti [SP dei quadri [SP t]]]?
(112) a. una ragazza / * una ragazze
b. una delle ragazze / * una della ragazza
(113) a. Un ragazzo / * uno ragazzo
b. uno dei ragazzi / * un dei ragazzi
(114) (parlant de llibres)
Ne ho letti molti *di quelli che mi hai dato tu.*

(Cardinaletti i Giusti, 1990: 11, ex. 45-49)

Després de concloure que el partitiu definit és un SP, però que el "partitiu indefinit" –com l'anomenen elles– és un SN, demostren que *ne* és sempre un SN: a) la represa de l'element dislocat és obligatòria amb *ne* com amb els altres clítics d'SN per contrast amb l'opcionalitat dels clítics preposicionals (vg. (115) *versus* (116,117)); b) *ne* comporta concordança del participi passat com els clítics d'SN i a diferència dels clítics preposicionals (vg. (118) *versus* (119)).

- (115) a. A Milano, (*ci*) sono andata ieri.
b. Di questo libro (*ne*) hanno parlato molto bene.
(116) I ragazzi, *(*li*) ho visti.
(117) a. Di ragazzi francesi, *(*ne*) ho conosciuti molti.
b. Di quei ragazzi francesi, *(*ne*) ho conosciuti molti.⁴¹
(118) a. Ci ho parlato/*a/*i/*e.
b. Ne ho parlato/*a/*i/*e.

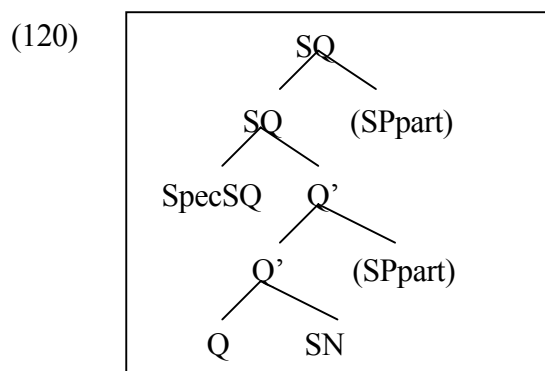
---

⁴¹ Aquí no hem d'entendre que el comportament del partitiu definit és el propi d'un SN, fet que contradiria l'estatus d'SP que Cardinaletti i Giusti li han atorgat. El clíctic *ne* no representa el partitiu definit, sinó un SN que hi concorre. Vegeu ex. (114).

- (119) a. Li ho visti/*o.
 b. Ne ho visti/*o.

(Cardinaletti i Giusti, 1990: 12-13, ex. 52-56)

Amb totes aquestes dades, Cardinaletti i Giusti (1990) justifiquen l'estructura que assignen a les construccions quantificades: el quantificador sempre selecciona un SN i també pot haver-hi, opcionalment, un SP (que en principi pot adjuntar-se a Q' o a SQ, aquestes lingüistes no es decideixen per una de les dues opcions). L'SN és el "partitiu indefinit" i l'SP és el partitiu definit. Vegeu:

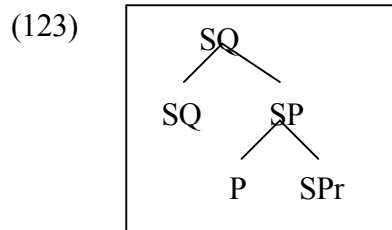
Aquesta estructura és problemàtica, però, perquè prediu com a gramaticals frases que són malformades: segons (120) és possible que hi hagi explícit el nom de l'SN i el de l'SP alhora (vg. (121)), i també que un dels dos estigui pronominalitzat per *en* i l'altre sigui explícit (vg. (122)).

(121) * He comprat molts llibres dels llibres que em vas recomanar.

(122) a. * N'he comprat molts dels llibres que em vas recomanar.

b. * N'he comprat molts llibres dels que em vas recomanar.

De fet, les construccions partitives es comporten com si hi hagués un sol nom, que en seria el nucli. No volem aprofundir més en aquesta qüestió i deixem la discussió en aquest punt. Tan sols volem assenyalar que l'estructura que proposa Eguren (1989) dóna compte d'aquest fet en considerar el partitiu com a únic complement del quantificador. És la següent:

(Eguren, 1989: 15)

Tornant a la comparació entre la construcció partitiva pròpiament i la construcció quantitativa, hi ha més diferències, que podem afegir a les assenyalades per Cardinaletti i Giusti (1990). Aquestes construccions contrasten en els determinatius indefinits que les admeten: si bé totes dues construccions són possibles amb tota mena de quantificadors –ja siguin numerals o quantitativs indefinits–, només la construcció quantitativa pot aparèixer amb article indefinit o sense cap mena de determinant. Ho il·lustrem als exemples de (124) i (125):

- (124) a. He vist uns anuncis de pisos prop d'aquí.
 b. * He vist uns dels anuncis de pisos prop d'aquí.
- (125) a. Ahir vaig llegir poemes de Joan Vinyoli.
 b. * Ahir vaig llegir dels poemes de Joan Vinyoli.

Només quantificadors reals i explícits poden legitimar un partitiu definit, doncs, com es deriva de la agramaticalitat de (124b) i (125b).

També hi ha diferències entre les dues construccions pel que fa al comportament dels adjectius, en la mateixa línia de les que havíem vist en fer la comparació amb les frases dislocades. Així, els adjectius dels partitius definits presenten les mateixes restriccions que els adjectius dels elements dislocats: no admeten modificadors, ni poden tenir la forma *-íssim*, ni poden ser adjectius de tipus valoratiu (com ara *excel·lent*, *magnífic*, etc.) També en la construcció partitiva l'adjectiu té un valor classificatori, que contrasta amb el valor predicatiu/atributiu de l'adjectiu en construccions quantitatives no partitives. Observeu els exemples que segueixen:

(126) a. De contes, n'he llegit tres de molt divertits.

de divertidíssims.

d'excel.lents.

b. He llegit tres dels contes * molt divertits.

* divertidíssims.

* excel.lents.

En resum, davant les nombroses divergències que hem constatat entre la construcció partitiva i la nostra, concloem que es tracta d'estructures diferents i que, per tant, la *de* que hi apareix no pot rebre un tractament únic.

4. PROPOSTA D'ANÀLISI

En aquesta secció proposarem una anàlisi de la construcció que ens ocupa: la seqüència *de SA* que apareix en nominals indefinits amb nom el·líptic en català. Un cop presentades les dades i la seva descripció i després d'haver aportat arguments teòrics i empírics que ens fan abandonar altres anàlisis que s'han formulat, oferirem una alternativa. La base de la proposta consisteix a concebre *de* com el nucli d'una projecció funcional de dins el nominal: un sintagma de cas. Assumit això, mirarem de donar compte de les dades del català i també de les altres llengües romàniques.

Començarem, dins l'apartat 4.1, donant arguments a favor de considerar *de* com el nucli d'una projecció funcional dins el nominal, que identifiquem com una projecció de cas (SK) (4.1.1); defensarem que SK és seleccionat pels quantificadors indefinits, projectats en SQ, els quals hi assignen partitiu (4.1.2), i aprofundirem en la argumentació a favor de *de* com la realització d'una marca de cas partitiu (4.1.3). En l'apartat 4.2. suggerirem els mecanismes que regulen l'aparició de *de*. Finalment assenyalarem algunes qüestions no resoltes (4.3).

4.1. *De* com a nucli d'una projecció funcional de cas partitiu

4.1.1. *De* és una categoria funcional nominal

D'entrada, hi ha dues possibilitats d'anàlisi de la seqüència *de SA*: a) *de* i l'*SA* són dos constituents autònoms dins del nominal, o b) *de* i l'*SA* formen un mateix constituent. L'anàlisi de Bernstein (1993a i b) és un exemple de la primera, i la de Hulk i Verheugd (1994) és un exemple de la segona.

Hi ha dades, però, que descarten la segona opció, de manera que nosaltres adoptarem la primera. Si *de* formés un constituent amb l'*SA*, esperariem que tot *SA* dins un nominal indefinit amb nom el·líptic anés precedit de *de*, però no és el cas. Observeu els nominals de (127), amb més d'un *SA*, i els de (128, 129), on concorre un *SA* i un *SP*:

- (127) a. Te'n puc deixar una *de* sedosa llarga. (de faldilla)
b. N'he vista una *de* musical americana molt divertida. (de pel·lícula)

- (128) a. En tinc algun *de* vermell amb ràdio. (de cotxe)
 b. En tinc algun amb ràdio vermell.
- (129) a. N'hi he regalat una *d'*elegant de seda. (de camisa)
 b. N'hi he regalat una de seda elegant.

Els exemples de (127) il·lustren clarament que no hi ha una *de* per a cada SA. També mostren que només hi ha una *de* a cada projecció nominal, independentment del nombre d'SA, i que *de* ocupa una posició tan cap a l'esquerra com és possible, sempre seguint el determinatiu.

Els exemples de (128, 129) confirmen la independència de *de* i l'SA i la posició fixa de *de*: l'SA només és precedit de *de* quan apareix immediatament després del determinatiu (vg. exemples d'(a)). Si el que segueix el determinatiu és l'SP, *de* no es realitza (vg. exemples de (b)).

El parell mínim de (130) constitueix una prova més que a cada nominal hi correspon una sola *de*:

- (130) a. N'he comprat de blaus i blancs.
 b. N'he comprat de blaus i de blancs.

Aquestes frases tenen una interpretació diferent: a (130a) els objectes comprats són bicolors, mentre que a (130b) hem comprat uns quants objectes d'un color i uns quants d'un altre color. La lectura de (130b) ve determinada per la presència de dues *de*: cada *de* implica una projecció nominal diferent. En canvi, a (130a) només hi ha una *de*, i per tant, una sola projecció nominal. Així, en la primera frase hi ha una coordinació d'SA dins un mateix nominal, mentre que a la segona hi ha una coordinació de dos nominals.

Resumint, totes les dades presentades fins ara ens indiquen que *de* té una realització única en el nominal i que ocupa una posició fixa en l'estructura. D'això concloem que es tracta d'un nucli amb una projecció pròpia.

La qüestió que ens plantegem tot seguit és quina mena de projecció és. Sembla raonable de suposar que es tracta d'una projecció funcional, donada la manca de contingut semàntic de l'element *de*. La seva presència o absència no incideix en la interpretació del nominal. D'altra

banda, la regularitat amb què es manifesta en nominals amb unes característiques concretes i en contextos ben delimitats ens decanten també cap a la idea de *de* com una categoria funcional. *De*, en tant que categoria funcional, tindria contingut gramatical i actuaria com a relacionant o actualitzador d'altres categories.

Ja és més difícil de trobar proves que demostrin de quina categoria es tracta. Defensarem la idea que *de* és el nucli d'una projecció de cas dins del nominal. Si bé no hem trobat cap test que ho determini de forma clara, tampoc no hem trobat arguments en contra. I la hipòtesi és coherent amb altres propostes que consideren aparents preposicions com a marques de cas. Per exemple, s'ha defensat que l'element *de* que precedeix el complement genitiu apareix per les necessitats de cas d'aquests complements. Vegeu:

(131) la casa *(de) la Marta

Curiosament aquest exemple amb un element prepositiu que té una funció de cas també és amb *de*.

Un altre argument a favor de concebre l'element *de* de les construccions d'el·lipsi nominal que estudiem com a marca de cas, és el fet que els SP i les oracions de relatiu el rebutgen. Ho podem explicar pel principi de resistència al cas, formulat per Stowell (1981), segons el qual no es pot assignar cas a una categoria marcada amb un tret assignador de cas. Les preposicions són assignadors de cas. I és conegut que en català els SC no admeten de rebre cas: en la gramàtica tradicional aquest fenomen s'ha anomenat *caiguda de preposició*. Ho il·lustrem en els exemples següents:

(132) No es recordava (*de) que havia de fer una trucada.

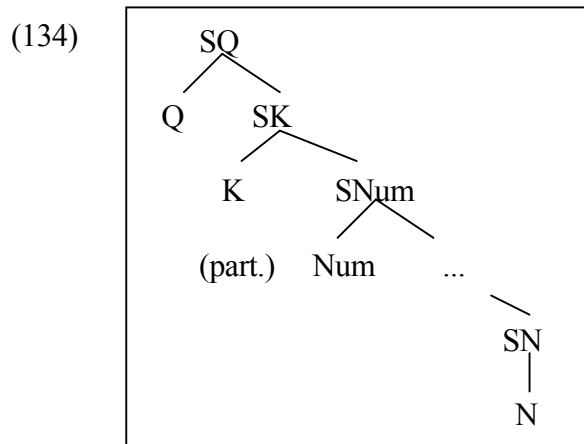
(133) Tinc la impressió (*de) que tot és una mentida.

4.1.2. Projecció funcional de cas partitiu seleccionada per Q: SK

En la bibliografia actual s'assumeix de forma generalitzada que dins el nominal hi ha la projecció funcional de nombre (Picallo (1991), Ritter (1991), Valois (1991), Cinque (1993), entre d'altres), i alguns lingüistes defensen també l'existència d'una projecció de gènere (Picallo (1991)). Dins

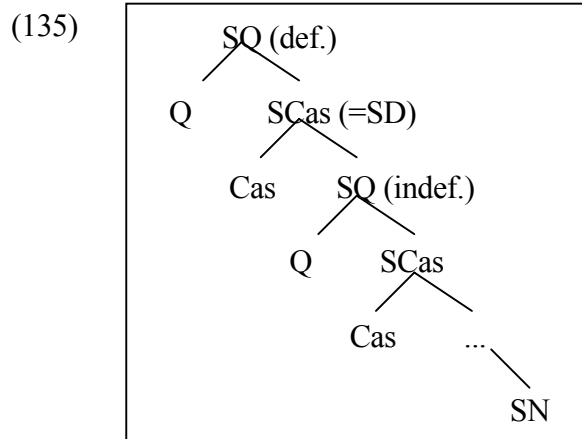
d'aquesta línia, és justificada l'ampliació del nombre de projeccions funcionals nominals amb una projecció de cas, que tindria una manifestació morfològica en les llengües amb desinències casuals.

Ens centrem en l'estructura dels nominals indefinits. Proposem que en aquests nominals hi ha un sintagma de cas (SK), que és la projecció funcional més alta dins del nominal. Aquest SK és seleccionat per Q(quantificador), que es projecta al seu torn en un SQ. Q assigna cas partitiu a la projecció de cas que selecciona. Vegeu l'estructura a (134):

Segons aquesta anàlisi, doncs, els nominals indefinits són SQ, el nucli dels quals és un quantificador indefinit que selecciona una projecció de cas partitiu.

La proposta d'una projecció de cas dins del nominal no és nova: G. Giusti també proposa l'existència de projeccions de cas a la seva tesi (Giusti (1992b)). Aquesta lingüista defensa que hi ha dos tipus de quantificadors, cadascun dels quals ocupa una posició estructural determinada i selecciona una projecció de cas dins el nominal. Un tipus és el format pels quantificadors definits, com ara *tots*, *cada*, i l'altres és el dels quantificadors indefinits, com ara *algun*, *molt*, etc. En l'estructura nominal alternen SQ i SCas:

Giusti (1992) proposa aquesta estructura per explicar el paral·lelisme existent entre els quantificadors definits i els quantificadors indefinits pel que fa a la possibilitat d'aparèixer separat de la resta de la projecció nominal:

- (136) a. Els llibres, *els* he comprat *tots* jo.
 b. De llibres, *t'en* portaré *alguns*.

Segons Giusti, el constituent pronominalitzat és la projecció seleccionada pel quantificador, i a cada tipus de Q li correspon un clític diferent: *tots* s'associa amb el clític definit *els*, mentre que *alguns* s'associa amb el clític indefinit *en*.

Creiem que el paral·lelisme entre els dos tipus de quantificadors és només aparent: tan sols *tots* és un veritable quantificador flotant (vg. (137)), i, d'altra banda, no sempre pot realitzar-se un quantificador definit en els nominals definits, mentre que en els nominals indefinits sempre és possible un quantificador indefinit (vg. (138)).

- (137) a. Els nois han arribat *tots* tard.
 b. * Nois han arribat *alguns* tard.
 (138) * He perdut tota la clau del despatx.

Nosaltres no entrarem en l'estructura dels nominals definits perquè s'allunya dels propòsits del nostre treball. Pel que fa a l'estructura dels nominals indefinits, coincidim amb la proposta de Giusti (1993) i adoptem l'estructura que hem presentat a (134). Aquesta estructura ens permet de

donar compte de les manifestacions morfològiques de cas partitiu que podem observar en català: no únicament el clític *en* –com fa Giusti–, sinó també l'element *de* que precedeix els nominals indefinits dislocats, que considerem una marca de cas partitiu per tal com correspon a la projecció que *en* representa.

Efectivament, la hipòtesi dels nominals indefinits com a SQ permet d'explicar més adequadament la pronominalització de *en* i, relacionat amb aquest fenomen, la dislocació. Així mateix, la realització de *de* dins dels nominals indefinits del català rep una explicació natural dins d'aquesta anàlisi.⁴² Cal fer notar que la posició de nucli de la projecció SQ de (134) l'ocupen els determinatius indefinits, que són els que concorren amb *en*, amb nominals dislocats precedits de *de* i també amb la *de* que és objecte del nostre estudi: són els quantificadors indefinits pròpiament (numerals i quantitatius com *algun*, *molt*, etc.) i, a més, l'article indefinit. En els constituents mancats aparentment de determinant, considerem l'existència d'un quantificador buit, ja que el seu comportament pel que fa a la pronominalització, a la dislocació i a l'aparició de *de* dins el nominal és equivalent.

Sabem que Q no queda afectat per la pronominalització ni per la dislocació. Direm, doncs, que el que es pronominalitza o disloca és la projecció que selecciona Q com a nucli. Si SQ fos l'especificador d'alguna de les projeccions funcionals nominals, hauríem d'admetre que la pronominalització del clític *en* i la dislocació s'aplica a projeccions intermèdies. I fos com fos, seria més difícil d'explicar que un especificador es quedi en la posició de base mentre la resta de la projecció és buida o es trasllada perquè és un clític. A l'interior del nominal, *de* precedeix el material lèxic que forma part de la projecció seleccionada per Q i que, per raons discursives, no ha estat dislocada ni pronominalitzada.

---

⁴² Brucart (1993) suggereix en una nota que en les construccions pseudopartitives s'assigna cas inherent partitiu al material que segueix el quantificador complex, per a distingir-les de les partitives, on s'assignaria genitiu (nota 26). Les construccions pseudopartitives són equivalents als nominals amb quantificador que estudiem, amb la diferència que *de* hi és sempre present pel fet que el quantificador no és una peça lèxica sinó tot un nominal com ara *un grupo*. Vegeu-ne un exemple:

(i) *Un grupo de senadores socialistas* votaron en contra del proyecto

D'altra banda, és només amb quantificadors indefinits –no amb determinatius definits– que hi ha pronominalització de *en* i *de* precedeix el constituent dislocat i el material que resta en el nominal a l'interior de la frase. Si els determinatius indefinits són Q i encapçalen un SQ, aquest fet es pot derivar de les propietats de selecció del nucli funcional Q: tradicionalment s'ha considerat el clític *en* com un pronom partitiu, i *de* també s'associa amb la partitivitat i per aquesta raó la considerem una marca de cas partitiu.

4.1.3. De com a realització de K^0

Els nominals indefinits dislocats són precedits de *de* en català. Assimilem *de* a una marca de cas partitiu, la qual permet d'establir la connexió amb la posició interna a la frase que li correspon: la projecció seleccionada pel quantificador. Els constituents dislocats corresponen a posicions dins la frase i presenten una forma que permet d'identificar-les. Observeu els exemples:

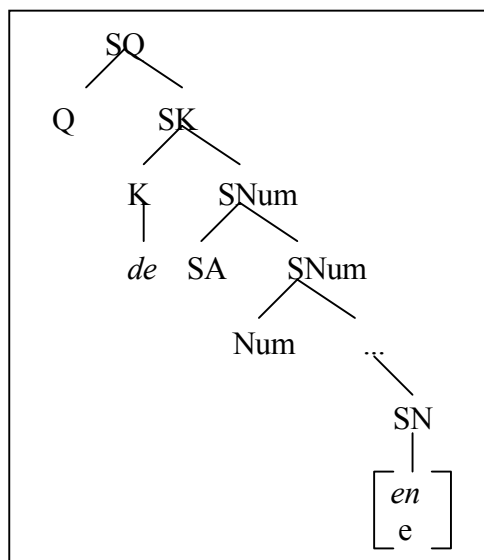
- (139) a. *A* la Maria, *li* regalaré un llibre.
b. *Per* la plaça, no *hi* passa ningú.

La presència de la preposició *a* en el constituent dislocat de (139a) i de la preposició *per* en el de (139b) indica que aquests constituents dislocats corresponen a l'objecte indirecte i al locatiu de dins la frase, respectivament.

D'altra banda, el material que resta dins l'SQ, a part del quantificador, en contextos d'el·lipsi nominal també requereix la marca de partitiu en català: *de* l'ha de precedir necessàriament. Assumim que aquesta *de* que apareix dins el nominal és la realització del nucli d'SK. Així ho hem indicat en el diagrama arbori de (140):

(140)

Dins SN es genera el clític *en* o bé una categoria buida, que hem representat per *e*. Pel que fa a la posició que ocupen els adjectius, assumim, seguint la tendència actual en la bibliografia sobre nominals, que els SA es troben adjuntats a les projeccions funcionals de dins el nominal.

La pregunta que ens plantegem tot seguit és la següent: per què *de* no es realitza quan el nom és explícit? Hem de suposar que es tracta de la mateixa estructura de (140), amb l'única diferència que dins SN s'hi genera un nom explícit. En el pròxim apartat mirarem de respondre aquesta pregunta tot establint els mecanismes que regulen la realització de *de*.

4.2. Mecanismes reguladors de la realització de *de*

D'entrada cal dir que l'absència de *de* en nominals amb nom explícit no és un fenomen absolutament general. Hi ha usos de la llengua on *de* concorre amb el nom explícit, fet que ja és observat per Fabra (1956: 23). El citem literalment: "Alguns dels adjectius indefinits numerals o quantitius, sobretot *bastant*, poden adjuntar-se al nom per mitjà de la preposició *de*. Ex.: *Molt d'oli. Bastant d'aigua*".

Sembla que la presència de *de* està relacionada amb la manifestació de trets de concordança: els quantitius indefinits com *algun*, o l'article indefinit, que presenten desinències de gènere i nombre, rebutgen *de* i amb quantitius que l'admeten, *de* apareix més fàcilment amb les formes no marcades amb desinències explícites (masculí singular). Curiosament els exemples que dóna

Fabra compleixen aquestes característiques: *bastant* és invariable pel que fa al gènere i apareix en singular, *molt* és la forma del masculí singular. Observeu els següents exemples:

- (141) a. alguns (*de) papers
b. unes (*de) noies
- (142) a. molta (de) calor
b. moltes (de) noies
c. bastants (de) pisos

A (141), *de* provoca agramaticalitat. No és així a (142), on tanmateix el grau d'acceptabilitat disminueix un xic quan *de* és present. Caldria un estudi més aprofundit per arribar a conclusions definitives. Potser una ullada a les dades de períodes més antics de la llengua proporcionaria una via d'explicació si es testimoniés una variació en el nombre de casos amb *de* o sense *de* relacionada amb la presència de marques de concordança. Deixem la qüestió oberta.

El que volem retenir és que hi ha exemples en la llengua que manifesten *de* amb nom explícit, fet que constitueix un argument més a favor de l'anàlisi de *de* com a marcador de cas. Ultra això, la tendència a aparèixer *de* en absència de marques explícites de concordança suggereix una explicació per a la realització sistemàtica de *de* en contextos d'el·lipsi nominal. Quan el nom és implícit, també és implícita la informació gramatical que el nom manifesta en la flexió. La manera de fer recuperable la informació respecte al cas és a través de la realització d'una marca de cas: *de*. Si *de* no es realitza en català, es viola la condició general sobre l'el·lipsi, segons la qual només pot ser elidit allò que d'una manera o d'una altra és recuperable. La manca del nucli nominal en català només és possible si els trets flectius corresponents al nom es realitzen.⁴³ En altres llengües, però, n'hi ha prou amb la presència del quantificador, que és l'assignador de cas.

---

⁴³ Brucart (1987) explica així l'aparició obligatòria de l'article definit en contextos d'el·lipsi nominal en castellà per tal com esdevé l'únic representant lèxic dels trets flectius del nom, a diferència del que passa en altres casos:

- (i) a. Sobre todo buscava los (autógrafos) de los escritores.
b. Sobre todo buscava * (autógrafos) de los escritores.
(Brucart, 1987: 326, ex. 54)

Efectivament, la comparació amb les altres llengües romàniques ofereix una visió de la variació lingüística en la realització de marques morfològiques. Hi ha una gradació pel que fa a la manifestació morfològica del cas partitiu. En castellà, el cas partitiu no es manifesta en absolut: no existeix un clític corresponent a *en*, ni –com hem vist– *de* no precedeix els constituents dislocats ni el material de dins del nominal amb nom el·líptic. El català, en canvi, es troba a l'extrem oposat: hi ha clític *en*, i *de* és sempre present davant de tot constituent amb cas partitiu, ja sigui dislocat o es trobi dins la frase (fins i tot, en algunes ocasions, quan el nom és explícit). L'italià i el francès mostren una situació intermèdia: comparteixen amb el català l'existència del clític *en* i la presència de *de* davant dels constituents dislocats, però no manifesten *de* dins de la projecció nominal a l'interior de la frase. Quan el quantificador és buit, però, l'italià s'equipara amb el català i només legitima l'el·lipsi nominal si *de* és present:

(143) a. Ne voglio di belle.

b. * Ne voglio belle.

(Cordin, 1988: 638)⁴⁴

Tornem al català per especificar els mecanismes sintàctics que determinen la realització de *de*. Hem d'explicar el fet que *de* es manifesta amb *en* o amb nom el·líptic, però no ho fa generalment amb nom explícit. També caldrà buscar una explicació per als casos, bastant limitats, on *de* concorre amb nom explícit.

Les diferències en la derivació sintàctica pel que fa al trasllat d' N^0 dins el nominal per comprovar els trets funcionals ens donaran la clau del problema. Assumint Chomsky (1992), postulem que

---

⁴⁴ Cordin presenta totes les combinacions possibles de *ne* amb un adjectiu:

A. *ne* + verb + quantificador + *di* + adjectiu

B. *ne* + verb + quantificador + adjectiu

C. *ne* + verb + *di* + adjectiu

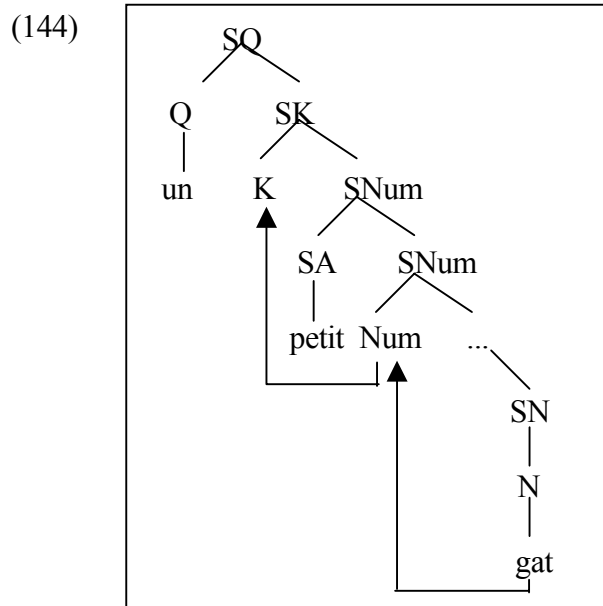
i afirma que "non si avrà mai la combinazione":

D. * *ne* + verb + adjectiu.

Queda ben clar que la manca de *di* provoca agramaticalitat en absència de quantificador en italià.

Davant d'aquest paradigma, però, ens queda el dubte de la interpretació que rep C. Cordin assenyala les diferències semàntiques entre A i B, de les quals vam parlar en la secció 2.3 (vg. nota 24), però no aclareix si la interpretació de C és únicament l'equivalent a la d'A o és ambigua entre aquesta i la de B.

el nom ja flexionat es trasllada de nucli a nucli de les projeccions funcionals per comprovar els trets. N^0 arriba, després de passar per Num^0 , fins a Cas^0 . Vegeu la derivació a (144):

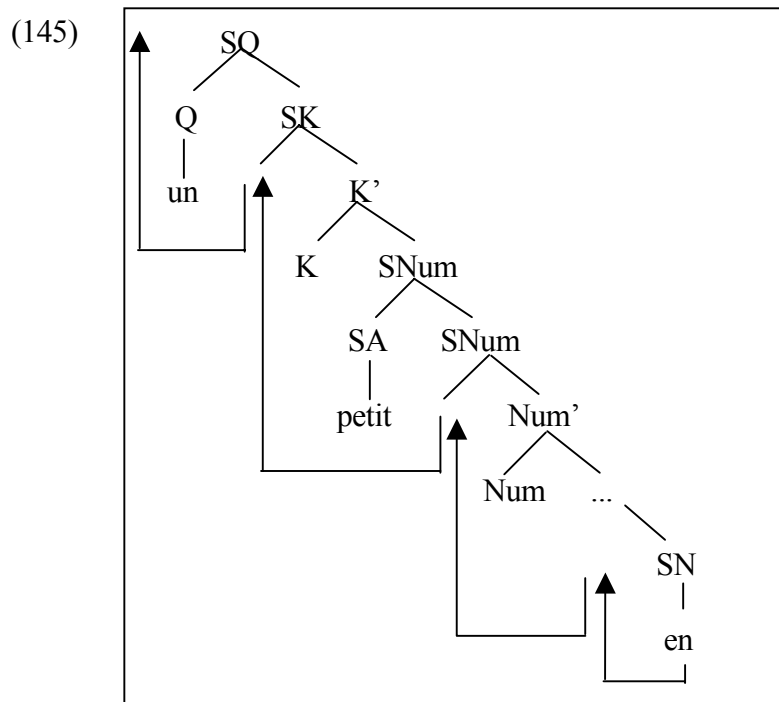
SNum i les altres projeccions funcionals del nominal que pugui dominar –probablement, SGen– són merament projeccions de concordança: el nom hi comprova uns trets funcionals que es generen en els nuclis d'aquestes projeccions. SK, a més de ser una projecció de concordança, és la projecció on s'assigna el cas partitiu per recció per part de Q. És a dir, té una doble funció: una d'interna a la projecció seleccionada per Q (concordança amb el material que domina SK) i una d'externa (rep el cas de Q).

Quan a SN no s'hi genera un nom sinó una categoria buida, la derivació sintàctica és la mateixa: N^0 es trasllada de nucli a nucli fins a K^0 per comprovar tots els trets funcionals. L'única diferència amb el nom explícit és que el nom situat a K^0 no és visible.

Pel que fa a *en*, la derivació és diferent. Assumim que *en* és una projecció màxima, l'SN, seguint Cardinaletti i Giusti (1990) i en la línia de Kayne (1993), i que es trasllada d'especificador en especificador fins a sortir de l'SQ.⁴⁵ No és pertinent per a la nostra argumentació el que passa fora del nominal (on s'incorpora *en*, etc.), per la qual cosa no en direm res.

⁴⁵ En la teoria de Kayne (1993), la posició d'adjunció i d'especificador es fonen en una de sola. Nosaltres mantenim

El que és rellevant és que *en* no passa pel nucli K^0 , sinó per l'especificador, i que després continua el seu trasllat.⁴⁶ És a dir, que no es queda dins la projecció SK com ho feia el nom explícit o implícit. Vegem-ho en un diagrama arbori per a més claredat:

El que tenen en comú la derivació del clíctic *en* i la del nom buit és que K^0 no conté material realitzat fonèticament, és a dir, K^0 no és visible. Això contrasta amb el que passa amb el nom explícit, que ocupa la posició K^0 i d'aquesta manera el fa visible.

Per alguna raó que no és evident, en català K^0 ha de ser sempre visible, de manera que si no hi ha un nom explícit que ocupi aquesta posició, s'hi insereix l'element *de*. La inserció d'elements en el model teòric actual és possible si es tracta d'elements funcionals que no són interpretables a la Forma Lògica. Chomsky (1992) proposa un procés d'inserció per a l'element *do* de l'anglès i per

---

les dues posicions diferenciades per poder tenir prou espai estructural: una posició per a generar-hi material (l'ISA), i l'altra per a acollir material traslladat (el clíctic *en*). Si no ho fèssim així, el trasllat del pronom *en* no seria possible en concurrència amb SA.

⁴⁶ Una qüestió que queda oberta és la manera com es comproven els trets dels nuclis funcionals si *en* no hi passa, sinó que es trasllada d'especificador en especificador. Potser la relació especificador-nucli és una altra manera possible de comprovar els trets, que es fa efectiva si no es pot fer pel procediment habitual, a través del nucli.

a l'element *de* dels complements genitius dels nominals. El citem literalment: "This formulation allows later insertion of functional items that are vacuous for LF-interpretation, e.g., the *do* of *do*-support or the *of* of *of*-insertion (Chomsky, 1992: n. 22). En aquest marc, la inserció de *de* en els nominals el·líptics queda legitimada.

Queda encara per explicar la realització de *de* en alguns nominals amb nom explícit, que com hem vist es restringeix a un grup de quantificadors (*bastant*, *molt*, entre d'altres). Una explicació possible seria considerar que amb determinats quantificadors, el trasllat del nom pot ser més curt i arribar només fins a Num⁰. D'aquesta manera, la manca de material lèxic a K⁰ provocaria la inserció de *de* en aquesta posició.⁴⁷ Si el nom arriba fins a K⁰, la inserció de *de* no s'activa. És a dir, hi hauria la doble possibilitat de trasllat llarg o trasllat curt del nom limitada a alguns quantificadors. No hem trobat arguments a favor d'aquesta hipòtesi, i ho deixem com una qüestió oberta, que requereix un estudi més aprofundit.

4.3. Qüestions pendents

L'anàlisi que hem presentat no s'aplica únicament a la construcció que estudiem (nominals indefinits amb nom el·líptic, els quals presenten *de* davant d'SA a l'interior), sinó que és una proposta per a tots els nominals indefinits, ja siguin amb nom explícit o implícit, i també abasta els constituents dislocats que els corresponen. Hem defensat que la *de* que apareix dins dels nominals el·líptics i la *de* que precedeix els nominals dislocats té el mateix estatus: és una marca de cas partitiu. La seva funció és un xic diferent, però: mentre que la *de* interna constitueix el suport lèxic per als trets de cas en absència del nom (K⁰ ha de ser sempre visible), la *de* externa és la marca de partitiu que possibilita la connexió del constituent dislocat amb el constituent corresponent de l'interior de la frase.

En l'apartat 3.1, on comparàvem la nostra construcció amb la construcció dislocada, hem constatat les semblances que tenen i també hem observat diferències. En aquell moment ja vam dir que *a priori* les diferències no demostraven pas la impossibilitat d'una anàlisi única per a la *de* que hi apareix, ja que es podrien derivar d'altres factors. Ara, un cop presentada l'anàlisi, queda

---

⁴⁷ El fet que el nom no comprovi el cas abans de la Forma Lògica constitueix un problema en el model de Chomsky (1992) per tal com a la Forma Fonètica no hi pot haver trets funcionals sense descarregar. Potser la realització de *de* a K⁰ ajuda a pal·liar aquest problema i evita la agramaticalitat, no sabríem dir, però, a través de quin mecanisme.

per explicar el fet que qualsevol constituent dislocat que no és un nominal definit va precedit de *de* en català. La nostra anàlisi tampoc no dóna compte de les diferències entre el tipus d'adjectius que hi són admesos.

La *de* que precedeix altres elements dislocats com SA, SAdv o SV no sembla que es pugui considerar una marca de partitiu. Això no invalida, però, la hipòtesi sobre el cas partitiu que hem presentat. En tot cas indica la necessitat d'una teoria més general sobre la quantificació que inclogui els nominals per una banda i tots aquests altres casos, per una altra banda. La hipòtesi de *de* com a marca de cas partitiu explicaria un subconjunt de les dades que presenten *de*. L'explicació de la resta de dades queda fora dels objectius del nostre treball i la deixem per a una investigació posterior.

Pel que fa a les restriccions del tipus d'adjectius admesos, creiem que poden derivar-se de la posició que ocupa el nominal en relació als factors discursius que intervenen en aquestes construccions. Recordem que mentre que en el nominal intern a la frase hi són admesos qualsevol mena d'adjectius, ja tinguin un valor classificatori o valoratiu, en el nominal dislocat únicament són possibles els adjectius classificatoris. El valor d'informació coneguda associat a la posició de dislocació sembla el factor determinant d'aquesta restricció. Per fer referència a elements coneguts s'utilitzen adjectius que permeten la seva identificació a través de característiques objectives, que possibiliten de caracteritzar una classe d'elements atenent a les seves propietats. Els adjectius valoratius no poden tenir aquesta funció, i per aquesta raó serien exclosos dels constituents dislocats. El material que queda dins el nominal a l'interior de la frase constitueix informació nova, de manera que qualsevol constituent que afegixi informació, ja sigui descriptiva o valorativa, s'hi legitima.

Pel que fa a la construcció partitiva, la nostra anàlisi no s'hi pot fer extensiva. Malgrat algunes semblances aparents entre la nostra construcció i la partitiva, en l'apartat 3.2 hem constatat diferències importants que ens fan descartar un tractament únic de l'element *de* que apareix a les dues construccions. De totes maneres, la hipòtesi de l'SQ suggereix una via d'explicació per a la construcció partitiva que Eguren (1989) plasma en la seva proposta: Q selecciona una projecció que conté una veritable preposició (un SP). Així, la diferència entre la nostra construcció i la

partitiva consistiria en la naturalesa de la projecció que selecciona el quantificador. Deixem la discussió en aquest punt.

Finalment, una altra qüestió que no queda resolta en la nostra anàlisi fa referència als adjectius pre-nominals. Així, l'anàlisi que hem proposat no prediu la agramaticalitat que provoca la presència d'adjectius pre-nominals en la nostra construcció. De totes maneres, no és incompatible amb una explicació independent: la agramaticalitat dels adjectius pre-nominals es podria derivar d'altres factors. Certament, els adjectius pre-nominals tenen una distribució bastant limitada i potser el que caldria és establir en quines condicions són admesos. No sabem quins són aquests factors que determinen les possibilitats d'aparició dels adjectius pre-nominals. Ho deixem com una qüestió pendent.

Resumint, l'anàlisi presentada no explica certs aspectes, principalment relacionats amb les restriccions sobre els adjectius, els quals, però, no invaliden l'anàlisi. Creiem que cal buscar l'explicació d'aquests aspectes no predits per la nostra anàlisi en factors independents. En definitiva, el que és important és que no constitueixen un problema greu per a la proposta que hem formulat.

5. CONCLUSIONS

La proposta d'anàlisi que hem presentat en aquest treball consisteix a considerar l'element *de* que precedeix SA dins nominals indefinits amb nom el·líptic com el nucli d'una projecció funcional de cas, SK. Aquesta projecció és la més alta de les projeccions funcionals nominals i és seleccionada per Q, projectat en SQ, que hi assigna cas partitiu.

La identificació de *de* amb el nucli d'una projecció funcional nominal explica el fet que hi hagi una sola realització de *de* dins de cada nominal i que ocupi una posició fixa en l'estructura, immediatament per sota del quantificador.

Pel que fa a la distribució de *de*, la limitació d'aquest element als nominals indefinits es deriva del fet que únicament els determinatius indefinits, projectats en SQ, seleccionen una projecció de cas partitiu. Així s'exclou *de* automàticament dels nominals definits.

Dins els nominals indefinits, *de* només es realitza quan el nom no és explícit, ja sigui en contextos d'el·lipsi amb antecedent discursiu o bé en construccions de pronominalització de *en*. La realització de *de* respon a la necessitat que en català el nucli d'SK sigui sempre visible. Per evitar que K^0 resti sense material lèxic realitzat fonèticament, s'activa un mecanisme d'inserció de *de*.

Les restriccions en el tipus de constituent que pot precedir *de* es deriven de forma natural de l'anàlisi: *de* precedeix SA, però no pas SP o oracions de relatiu per tal com aquests dos darrers constituents rebutgen les marques explícites de cas (cf. principi de resistència al cas d'Stowell (1981)).

La hipòtesi de *de* com a marca de cas partitiu abasta també les construccions dislocades, on *de* precedeix els nominals indefinits dislocats. Hem defensat que *de* és en aquests casos igualment una marca de partitiu, necessària per a identificar el constituent dislocat amb la posició que li correspon dins la frase: la projecció de cas seleccionada pel quantificador indefinit.

L'anàlisi que hem presentat no dóna compte, però, de les diferències en el tipus d'adjectius que *de* precedeix en els nominals interns a la frase i en els nominals dislocats: en aquests darrers es restringeixen a adjectius amb valor classificador, de manera que es rebutgen els adjectius amb grau, ja sigui inherentment (*excel·lent, magnífic, etc.*), o per presència d'un modificador de grau. En canvi, dins la frase *de* pot precedir adjectius de grau i també adjectius amb valor classificador. Aquestes diferències no constitueixen un problema per a l'anàlisi unitària de les dues construccions ja que podem derivar-les de la posició que ocupa el nominal en relació als factors discursius.

Una altra qüestió no resolta dins l'anàlisi de *de* com a marcador de cas és la impossibilitat que dins les construccions d'el·lipsi nominal hi apareguin adjectius pre-nominals. No sabem com explicar aquesta restricció, que, d'altra banda, no és problemàtica per a la nostra anàlisi.

Finalment, afegim només que les construccions partitives, tot i les semblances amb la nostra construcció, no poden rebre un mateix tractament. La nostra anàlisi, doncs, no s'hi fa extensiva.

BIBLIOGRAFIA

- ABNEY, S.P. (1987) *The English NP in its sentential Aspect*, tesi doctoral, MIT.
- ARGENTE, J. (1976) "Un exercici d'anàlisi transformacional entorn del pronom *en*", dins Víctor Sánchez de Zavala (ed.) *Estudios de Gramática Generativa*, Barcelona: Labor Universitaria.
- AZOULAY-VICENTE, A. (1985) *Les tours comportant l'expression de + adjectif*, Ginebra: Droz.
- BALLESTA, J.M. (1991) *Diccionari de gramàtica generativo-transformacional*, Bellaterra: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- BARTRA, A. (1985) *Qüestions de la sintaxi d'ordre en català*, tesi doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona.
- (1987) "Encara n'hi ha més (entorn de *en* i alguns SN genitius", *Llengua & Literatura*, 2, 377-427.
- BELLETTI, A. (1988) "The Case of Unaccusatives", *Linguistic Inquiry*, 19.1, 1-34.
- BELLETTI, A. i L. RIZZI (1981) "The Syntax of 'ne': Some Theoretical Implications", *The Linguistic Review*, 1.2, 117-154.
- BENINCÀ, P. *et al.* (1988) "L'ordine degli elementi della frase e le costruzioni marcate", dins Renzi *ed.* (1988), 115-270.
- BERNSTEIN, J. (1991) "Nominal Enclitics in Romance", *MIT Working Papers in Linguistics*, 14, 51-66.
- (1993a) *Topics on the Syntax of Nominal Structure across Romance*, tesi doctoral, City University of New York.
- BERNSTEIN, J. (1993b) "The syntactic role of word markers in null nominal constructions", *Probus*, 5, 5-38.
- BOSQUE, I. (1989) *Las categorías gramaticales. Relaciones y diferencias*, Madrid: Síntesis.
- (1992) "Sobre las diferencias entre los adjetivos relacionales y los calificativos", ms. Universidad Complutense de Madrid.
- BOSQUE, I. i J.M. BRUCART (1991) "QP Raising in Spanish Superlatives", ms. Univ. Complutense de Madrid i Universitat Autònoma de Barcelona.
- BRUCART, J.M. (1987a) *La elisión sintáctica en español*, Universitat Autònoma de Barcelona.

- (1987b) "La elipsis parcial", dins V. Demonte i M. Fernández Lagunilla (eds.) *Sintaxis de las lenguas románicas*, Madrid: Ed. el Arquero, 291-328.
- (1993) "Concordancia *ad sensum* y partitividad en español", ms. Universitat Autònoma de Barcelona.
- BRUCART, J.M. i L. GRÀCIA (1984) "I Sintagmi Nominali senza testa: uno studio comparato", *Rivista di Grammatica Generativa*, 11, 3-31.
- CARDINALETTI, A. i G. GIUSTI (1990) "Partitive *ne* and the QP-Hypothesis. A Case Study.", ms. Università di Venezia.
- CARLSON, G. (1977) "A Unified analysis of the english Bare Plural", *Linguistics and Philosophy*, 1, 413-456.
- CASADIO, C. (1991) "Ne-cliticization and Partitive Interpretation", *Proceedings of the XVII Meeting of Generative Grammar*, Trieste, february 22-24-1991, Rosenberg & Sellier, 143-158.
- CHOMSKY, N (1992) "A Minimalist Program for Linguistic Theory", *MIT Occasional Papers in Linguistics*, 1, MITWPL.
- CINQUE, G. (1990) *Types of A'-Dependencies*, Linguistic Inquiry Monographs 17, Cambridge, Mass.: MIT Press.
- (1993) "On the Evidence for partial N Movement in the Romance DP", ms. Università di Venezia.
- CONTRERAS, H. (1986) "Spanish bare NPs and the ECP", dins I. Bordelois, H. Contreras i K. Zagana (eds.) *Generative Studies in Spanish Syntax*, Dordrecht: Foris, 25-49.
- CORDIN, P. (1988) "Il clitico *ne*", dins Renzi *ed.* (1988), 633-641.
- CRISMA, P. (1989-90) *Functional Categories inside the Noun Phrase: A Study on the Distribution of Nominal Modifiers*, tesi di Laurea, Università di Venezia.
- DIESING, M. (1992) *Indefinites*, Linguistic Inquiry Monographs 20, Cambridge, Mass.: MIT Press.
- EGUREN, L. (1989) "A QP Analysis for Spanish Partitives", text multicopiat de la comunicació presentada a l'*NP Colloquium*, celebrat a Manchester, 18-19/9/1989, Madrid, Universidad Autónoma de Madrid.
- ENÇ, M. (1992) "The Semantics of Specificity", *Linguistic Inquiry*, 22, 1-25.
- FABRA, P. (1956) *Gramàtica catalana*, Barcelona: Teide.

- FERNÁNDEZ SORIANO, O. (1988) "Tematización, dislocación y focalización en castellano", dins C. Martín Vide (ed.) *Lenguajes naturales y lenguajes formales* IV.2, Universitat de Barcelona.
- GIUSTI, G. (1992a) "Heads and Modifiers among Determiners Evidence from Romanian and German" dins CLI - 92.I.3. Università di Venezia, Working Papers in Linguistics.
- (1992b) *La sintassi dei sintagma quantificati*, tesi doctoral, Università di Venezia.
- HARRIS, J.W. (1991) "The Exponence of Gender in Spanish", *Linguistic Inquiry*, 22.1, 27-62.
- HEIM, I. (1982) *The Semantics of Definite and Indefinite Noun Phrases*, tesi doctoral, University of Massachusetts, Amherst.
- HERNANZ, M.L. i J.M. BRUCART (1987) *La sintaxis, 1. Principios teóricos. La oración simple*, Barcelona: Crítica.
- HULK, A. i VERHEUGD, E. (1994) "Accord et operateurs nuls dans les projections adjectivales", ms. Université d'Amsterdam/HIL.
- JACKENDOFF, R.S. (1972) *Semantic Interpretation in Generative Grammar*, Cambridge, Mass.: MIT Press.
- KAYNE, R. (1975) *French Syntax. The Transformational Cycle*, Cambridge, Mass.: MIT Press.
Traducció francesa: *Syntaxe du français. Le cycle transformationnel*, Paris: Le Seuil, 1977.
- (1993) "The Antisymmetry of Syntax", ms. City University of New York.
- KRATZER, A. (1989) "Stage-Level and Individual-Level Predicates", dins E. Bach, A. Kratzer i B. Partee (eds.) *Papers on Quantification*, University of Massachusetts, Amherst.
- LAKA, I (1993) "Unergatives that Assign Ergative, Unaccusatives that assign Accusatives", *Papers on Case & Agreement I*, MITWPL 18.
- LOBECK, A. (1991) "Phrase Structure of Ellipsis in English", *Syntax and Semantics*, 25, 81-103.
- LOIS, X. (1986) "Les Groupes Nominaux sans déterminant en espagnol", ms. Université de Paris-VIII, Saint Denis.
- LONGA, V., G. LORENZO i G. RIGAU (1994) "Subject Clitics and Clitic Recycling. The Syntax of Locative Sentences in some Iberian Romance Languages", ms. Univ. de Santiago de Compostela/UMass at Amherst, Univ. de Oviedo/MIT i UAB/MIT.
- MASCARÓ, J. (1985) *Morfologia*, Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

- * MILNER, J.C. (1976) *Quelques opérations de détermination en français: syntaxe et interprétation*, tesi doctoral, université de Paris VII, 1975, Service de reproduction des thèses, Université de Lille III.
- * ----- (1978) *De la syntaxe à l'interprétation*, Paris: Ed. du Seuil.
- MILSARK, G.L. (1977) "Toward an explanation of certain Peculiarities of Existential Construction in English", *Linguistic Analysis*, 3.1, 1-29.
- PAR, A. (1923) *Sintaxi Catalana. Segons los escrits en prosa de Bernat Metge (1398)*, Halle (Saale): Verlag von Max Niemeyer.
- PICALLO, C. (1991a) *Funcions dobles: tres estudis de sintaxi catalana*, tesi doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona.
- (1991b) "Nominals and Nominalizations in Catalan" *Probus*, 3.3, 279-316.
- RENZI, L. ed. (1988) *Grande grammatica italiana di consultazione. I. La frase. I sintagmi nominale e preposizionale*, Bologna: Il Mulino.
- RIGAU, G. (1981) *Gramàtica del discurs*, tesi doctoral, Barcelona: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona.
- RITTER, E. (1991) "Two Functional Categories in Noun Phrases: Evidence from Modern Hebrew" dins *Syntax and Semantics*, 25.
- RIZZI, L. (1979) "Teoria della traccia e processi fonosintattici", *Rivista di Grammatica Generativa*, 4.1-2, 165-181.
- SHLONSKY, U. (1991) "Quantifier Phrases and Quantifier Float", *NELS 21*, Université du Québec à Montréal, 337-413.
- SOLÀ, J. (1990) "L'ordre de mots en català. Notes pràctiques", dins *Lingüística i normativa*, Barcelona, Biblioteca Universal 43, Empúries, 91-125.
- (1994) "La construcció "Q + de + Adj/PP", dins *Normativa: estat de la qüestió*, Barcelona, Biblioteca Universal 65, Empúries, 209-233.
- STOWELL, T. (1981) *Origins of Phrase Structure*, tesi doctoral, MIT.
- VALOIS, D. (1991): *The internal syntax of DP*, tesi doctoral, University of California, Los Angeles.
- WILKINSON, K. (1991) "Plural, Pronouns and the Partitive Constraint", *NELS 21*, Université du Québec à Montréal, 399-413.

* Hem marcat amb un asterisc les obres que no hem pogut consultar directament, i que citem a partir de referències trobades en altres treballs.